

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

SIMONA KVÍČALOVÁ

III. ročník, prezenční studium

Obor : společenské vědy - španělská filologie

SIONISMUS A JEHO DŮSLEDKY
Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. David Hampl, Ph. D.

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Sionismus a jeho
důsledky“ vypracovala samostatně a jen na základě uvedených zdrojů.

V Olomouci, dne 27. března 2011

.....

Simona Kvíčalová

Děkuji Mgr. Davidovi Hamplovi, Ph.D. za odborné vedení, jeho cenné rady a připomínky při zpracování této bakalářské práce.

Obsah:

Úvod	5
1 Sionismus a jeho vymezení.....	7
1.1 Základní pojmy	7
1.2 Klíčové 19. století	8
1.3 Sionismus a judaismus	9
1.4 Předchůdci sionismu	11
1.5 Situace Židů v 19. století na Východě	12
2 Sionismus v pojetí Herzla	16
2.1 Vůdčí osobnost sionismu: Theodor Herzl	16
2.2 Průlom	17
2.3 Židovský stát	19
2.4 Herzl a sionistický kongres	22
3 Sionistické hnutí	25
3.1 Následující sionistické kongresy	25
3.2 První světová válka	26
3.3 Období britského mandátu v Palestině	32
3.4 Situace v Palestině ve 30. letech 20. století	33
3.5 Bílá listina	34
3.6 Druhá světová válka	35
4 Vznik židovského státu	38
4.1 Plán rozdělení Palestiny	38
4.2 Konec britského mandátu a vznik státu Izrael	39
4.3 Demografická situace v Palestině po první izraelsko- arabské válce	42
5 Současné tendence sionismu	47
5.1 Sionismus po vyhlášení státu Izrael.....	47
5.2 Sionistické organizace	49
Závěr	51
Prameny a literatura	53
Elektronické zdroje.....	54
Přílohy	
Anotace bakalářské práce.....	56

Úvod

Cílem práce bude charakterizovat sionismus a jeho důsledky. Sionistické hnutí bude sledováno od formování jeho ideových východisek až po vznik státu Izrael. Pozornost bude věnována také sionistickým tendencím po roce 1948.

Bakalářská práce bude členěna celkem do pěti kapitol. První kapitola se zaměří na vývoj sionismu od jeho počátků včetně charakteristiky základních pojmů se sionismem spjatých. Nastíní rovněž osobnosti sionistického hnutí devatenáctého století, neboť právě v tomto období má sionismus coby ideologie své kořeny.

Druhá kapitola se zaměří na osobnost Theodora Herzla, jehož zásluhou sionismus získal politickou formu. Rovněž zmíní životopis tohoto rakouského novináře, židovského původu, spolu s jeho hlavními myšlenkami zabývajících se vytvořením Židovského státu. Zaměří se také na sionistické instituce, které na jeho popud vznikly a hnutí určitým způsobem formovaly.

Třetí kapitola bude věnována sionistickým kongresům a bude provázet obdobím první a druhé světové války, včetně období mezi nimi. Taktéž zde budou řešeny specifické úkazy počátku dvacátého století v Palestině; od Balfourovy deklarace, Bílé knihy až po problém židovských emigrantů.

Čtvrtá kapitola bude specifikovat období po druhé světové válce, kdy podle rezoluce OSN měla být Palestina rozdělena na dva státy, avšak vznikl pouze židovský stát. Taktéž bude řešena demografická situace po období první izraelsko - arabské válce včetně ilegální emigrace, která byla ukončena vyhlášením tzv. Zákona o návratu.

Pátá a zároveň poslední kapitola bude věnována sionistickým tendencím po vzniku Izraele a rovněž se bude zabývat problematikou sionistických organizací a jejich úlohou v dnešní době.

Sionistické problematice se věnuje řada autorů. Samostatné monografie zabývající se sionismem a jeho hnutím jsou však méně

četné. Naším nejvýznamnějším autorem, který se sionismem zabývá především v kontextu izraelské politiky a izraelsko – palestinských konfliktů, je Marek Čejka. Klíčovým pramenem pro zpracování této bakalářské práce je zejména Židovský stát od Theodora Herzla. Inspirativní jsou také monografie od Michaela Kruppa či Howarda M. Sachara.

1 Sionismus a jeho vymezení

Sionismus je ideový směr, usilující o naplnění touhy Židů po návratu do země zaslíbené, - Siónu, odkud byli vyhnáni už v šestém století před naším letopočtem babylónským králem Nabukadnezarem II. Nicméně politickou formu sionismus dostal až ve druhé polovině devatenáctého století, díky organizovanému zastupování zájmů židovské komunity vídeňským novinářem Theodorem Herzlem.¹

1.1 Základní pojmy

Sionismus je termín, jehož původ je odvozen ze slova Sión. Pojem se stal synonymem pro Jeruzalém, Svaté město, již od dob rané židovské historie. V tomto smyslu se s ním můžeme setkat už v biblických žalmech z doby po prvním zničení jeruzalémského chrámu Babylóňany v roce 586 před Kristem .²

Autor M. Krupp uvádí, že kořeny sionismu sahají hluboko do minulosti, až do dob antiky a obsahují i myšlenku židovského nacionalismu.³

Avšak pojem sionismus se začal objevovat až na konci 19. století. Bylo jím označováno hnutí, které si vytklo za cíl návrat židovského národa do jeho historické vlasti. Slovo sionismus bylo použito v tomto smyslu Nathanem Birnbaumem v jeho spisu „ Národní obrození“ .⁴

Ovšem myšlenka sionismu byla daleko staršího data a v židovských dějinách měla také řadu předchůdců. Nicméně až ve druhé polovině devatenáctého století se objevilo aktivní hnutí za návrat Židů do Palestiny. Zmiňované hnutí vyvrcholilo vznikem sionismu jako politického systému a založením státu Izrael.⁵

¹ PAVLÁT, Leo. Počátky sionismu [online]. 5. 8. 2007 [5.1. 2011]
http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/salom/_zprava/369001

² KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 19.

³ Židovský nacionalismus se v politické rovině projevuje jako sionismus, jeho významná složka se zakládá na židovském náboženství a představě „vyvoleného národa“.

⁴ Nathan Birnbaum jako první razil termín sionismus, byl členem Chovevej Cion (Milovníci Siónu) , což bylo hnutí s organizačním rámcem a ideologií, jehož cílem bylo posílit základy osídlování Palestiny.

⁵ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer. 2001, s. 10.

Sionismus nebyl pouhou reakcí na složitou situaci ve své stávající době, nýbrž přetvářel náboženské ideje, které vyjadřovaly touhu Židů po svém návratu do biblické vlasti.⁶

1.2 Klíčové 19. století

Touha Židů po návratu do Palestiny převažovala od devatenáctého století. Dle autora Avineri Šloma však Židé nepociťovali nepřátelství společnosti až na konci století devatenáctého. Před osvícenstvím a francouzskou revolucí charakterizovala Židy jejich odlišná víra. Dlouho před vypuknutím antisemitismu byli Židé diskriminováni nejen ze strany muslimů ale také křesťanů. Byli utlačováni v Byzantské říši, pronásledováni za vizigótské vlády, vyhnáni z Anglie, Francie a v císařských městech Svaté říše římské se také nesměli usazovat. Dále se museli vyznačovat nošením odlišného oděvu a nebylo jim dovoleno vykonávat veřejné funkce jak v Itálii, která byla křesťanská, tak v muslimském Maroku. Židé téměř ve všech těchto případech zvolili emigraci do jiných zemí (ne však do Palestiny, neboť pro většinu Židů nebyl tehdy sionismus řešením) anebo zaujali postoj úplné rezignace. Například po pogromech v Rusku většina Židů zvolila emigraci do Spojených států, Kanady, Austrálie či do Jižní Ameriky. Pouze malé procento si vybralo Palestinu.⁷

V devatenáctém století reagovali Židé na pronásledování konvertováním k Sionu. Osvícenství a sekularizace změnily prostředky, kterými Židé vnímali sebe sama i způsob, jakým na ně nahlíželi ostatní nežidovské komunity. Do konce osmnáctého století byla totožnost skupiny a jedince určována z hlediska náboženství, neboť právě náboženství tehdy určovalo postavení člověka.⁸

⁶ PAVLÁT, Leo. Počátky sionismu [online]. 5. 8. 2007 [5.1. 2011]
http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/salom/_zprava/369001

⁷ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer. 2001, s. 11.

⁸ Tamtéž, s. 13.

S nástupem osvícenství Židé v evropské společnosti poprvé získali rovnoprávné postavení a otevíraly se jim cesty k navštěvování škol, univerzit a k vykonávání profesí. Tehdy Židé pocítili potřebu zkoumání své minulosti a ožívování hebrejského jazyka. Liberalismus a nacionalismus je tak vedl k sebeuvědomování, které se zrodilo na základě sekulárního nacionalismu v Evropě. Židé tehdy rozvinuli moderní hebrejskou literaturu a poté následoval politický sionismus se jmény jako *Herzl*, *Pinsker* aj.⁹ Všichni tito zakladatelé moderního sionismu reagovali na problémy totožnosti hledáním svých kořenů stejně tak jako získáváním sebeúcty ve společnosti, která je vykořenila z jejich obvyklého náboženského prostředí a neposkytla jim ani odpovídající odpověď na tyto otázky.¹⁰

1.3 Sionismus a judaismus

Pojem „sionismus“ občas bývá nesprávně zaměňován s „judaismem“ anebo je jim prisuzován stejný význam. I přesto, že se k sionismu hlásila spousta Židů, neučinili tak všichni.

V období, kdy sionismus vznikal, rozdíly mezi nacionalisticky-světskými myšlenkami sionismu a židovským náboženstvím byly chápány jako čistě klíčové.¹¹

Judaismus je chápán jako náboženský pojem, zatímco židovství je pojem širšího rázu. Je možno se na něj dívat jak na náboženství, tak na etnickou příslušnost. Sionismus je v tomto pojetí třeba vnímat jako politický pojem.¹²

Pro všechny věřící Židy nebylo však charakteristické teologické odsuzování sionismu. V době, kdy ideje sionismu začínaly mít úspěch, současně se v ortodoxním judaismu objevoval souměrný proud, jehož cílem bylo propojení sekulárních sionistických konceptů s hlubokou

⁹ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer. 2001, s. 11.

¹⁰ Tamtéž, s. 19.

¹¹ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 23.

¹² Tamtéž, s. 24.

vírou. Dal tak vzniknout náboženskému sionismu.¹³ Dalším velkým rozdílem mezi těmito dvěma pojmy může být i ten, že člověk původu nežidovského či jiného vyznání může být sionistou. Ve výsledku by jím mohl být jak křesťan, muslim, buddhista aj. S tím souvisí i fakt, že postupem času se začaly objevovat pojmy typu křesťanský sionismus atd.¹⁴

Na přelomu 19. a 20. století většina zbožných Židů k sionismu neinklinovala. Důvodem byl především fakt, že hnutí opomíjelo jeden ze základních pilířů židovské víry.

Židovský stát měl být podle tradice obnoven až po příchodu Mesiáše, tudíž z jeho vůle. To byl jeden z hlavních důvodů, proč mnoho zbožných Židů či významných rabínů považovalo hnutí za hříšné. U některých židovských osobností odpor k sionismu přecházel až do takového stavu, kdy novodobé pohromy Židů označovali za boží trest za sionismus. Taktéž užívání hebrejského jazyka sionisty bylo pro mnoho zbožných Židů známkou rouhačství.¹⁵

Na přelomu devatenáctého a dvacátého století se sionismus těšil stále větší oblibě mezi Židy v diaspoře. Ještě v období před druhou světovou válkou byl sionismus v rámci židovství menšinovým proudem.

Přesto, že většina ortodoxních Židů sionismus odsuzovala, u množství žijících v diaspoře si své příznivce sionismus získal. Dle Marka Čejky, autora publikace *Izrael a Palestina*, ani v dnešní době cíl sionismu¹⁶ není naplněn, neboť v Izraeli žije několikanásobně menší počet Židů než v diaspoře.

¹³ náboženský sionismu zaznamenal velký rozvoj zejména po vzniku Izraele v roce 1948 a po Šestidenní válce, nejvýznamnější autoritou byl rabín Avraham Jicchak Ha- Kohen Kook.

¹⁴ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 25.

¹⁵ HERZL, T. *Židovský stát. Pokus o řešení moderní židovské otázky*, s. 20. Citace z předmluvy podle Čejky Marka -Theodor Herzl a současné dědictví jeho myšlenek.

¹⁶ vytčeným cílem sionismu není pouze shromáždit všechny Židy na Sióne, nýbrž vytvoření samostatného židovského státu.

1.4 Předchůdci sionismu

V 19. století bylo idejí o jednotném židovském státě vícero. Nejen Herzl tehdy uvažoval o existenci jednotného centra pro židovstvo rozptýlené po celém světě. Mezi jedny z nejvýznamnějších osobností počátečního sionistického hnutí je považován **Moses Hess** (1812-1875).

Spojil v neopakovatelné syntéze dvě mocné a ideologické a politické síly, kterými byly: *socialismus a vznik židovského nacionalistického myšlení*.¹⁷

Zpočátku spolupracoval i s Karlem Marxem, ale později se od něj názorově oddělil. Jeho základní myšlenkou bylo sepětí světových dějin a náboženského socialismu.¹⁸

V jeho idejích byl mimo jiné socialismus a sionismus sjednocen v kritiku moderní společnosti.¹⁹

Řím a Jeruzalém je název Hessova stěžejního díla, ve kterém protestuje proti asimilaci, která je pro židovský lid velice nepříznivá. Ve svém pojetí náboženského socialismu viděl světové dějiny společně s židovstvím v těsném sepětí. V jeho díle formuloval myšlenky židovského patriotismu a podal zde i svůj návrh politických akcí sionismu, kde vysvětluje, že jenom vlastnictví půdy svých předků umožňuje zorganizovat se na „správných socialistických“ principech.²⁰ Národní domovina je nejlepší příležitostí sebezproměny v národ „normální“ a může se tak zbavit historické reputace jako parazita v zemích jiných národů.²¹ Ve svých dílech pojímal rozměr budoucnosti světových dějin ve smyslu charakterizovaném aktivistickou praxí, která

¹⁷ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001, s. 43.

¹⁸ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s.26.

¹⁹ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001, s. 46.

²⁰ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia, 1998, s. 25.

²¹ Tamtéž 26.

směřovala k socialistické revoluci.²² Jeho práce v pozdější době velice ocenil Marx, který vždy připouštěl svůj dluh vůči Hessovi a někdy ho nazýval svým „komunistickým rabínem“.²³ Avšak Západní svět, který oslovoval, byl v tehdejší době příliš emancipován, a tak zůstal se svými myšlenkami osamocen. S jeho idejemi se objevil velice brzy a dalšími generacemi byl zanedlouho zapomenut.

Silnější touhy po Siónu přicházely ze Západu, neboť náboženské kruhy si zde zachovaly pevnější ráz. Jako předсионistický lze označit spis rabína *Jehudy Alkalaje* ze Semlinu, nesoucí název *Šema Jisrael*, neboli „Slyš Izraeli“. Alkalaj v něm tvrdí, že vykoupení a obrození židovského národa nastane tehdy, jakmile Židé zakoření ve své zemi a navrátí se k hebrejštině.²⁴

Jako „první“ sionistické dílo je považováno *Drišat Cion* neboli „Hledání Sionu“ od rabína *Cvi Kališera*, které vyšlo v roce 1861. Autor se zde věnuje myšlence vytvoření jednoho náboženského centra. Tím střediskem se měla stát Palestina, neboť v ní se vyhnou Židé rozptýlení, nebudou se bát o svou existenci a budou moci připravit půdu pro Mesiáše.²⁵

Zabýval se také praktickými otázkami osidlování Palestiny a ve Frankfurtu nad Mohanem, kde založil společnost pro usidlování v Erec Jisrael²⁶.

1.5 Situace Židů v 19. století na Východě

Zejména situace Židů ve východní Evropě - Polsku a Rusku, byla tíživější než na Západě. V době po připojení polských území zde žilo okolo šesti milionů Židů. Stále trvající pogromy byly dalšími důvody k jejich vystěhování. Carská vláda nahlížela na židovské obyvatelstvo ve

²² ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001, s. 44.

²³ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001, s. 44.

²⁴ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 27.

²⁵ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia, 1998, s. 22.

²⁶ Erec Jisrael je hebrejský název pro Zemi Izraelskou a označuje území z biblických dob.

středověkých stereotypech: jako na lichváře a překupníky. Situace se změnila, jakmile nastoupil na ruský trůn car *Alexandr II.*, který svou vládu zahájil četnými vnitřními reformami, které se týkaly i lidštějšího přístupu k Židům.²⁷

Bylo jim umožněno stěhování do vnitrozemí státu, vstup do místní správy, na univerzity, včetně možnosti vykonávání svých povolání. Pro židovskou buržoasii nastává čas modernizace a světského probuzení. Izolovanost od okolní křesťanské populace ať už násilně nebo i vlastní volbou, přecházela v pevné uchovávání tradic a obce.²⁸

Docházelo zde k podporování židovské literatury, kultury a umění. Vzniklo tak nové židovské hnutí, které odpovídalo hnutí na Západě. Jeho název byl **Haskala**, židovské „osvícenství“. Hlavním úkolem tohoto hnutí bylo přiblížení židovské a západní kultury. Docházelo tak k rozšiřování myšlenek, které začaly vycházet v hebrejských časopisech.²⁹

Ústřední postavou tohoto hnutí se stal *Peres Smoleskin*, který však nebyl zastáncem propojení se Západem. Báł se totiž asimilace nebo úplného přizpůsobení. Časem se od hnutí *Haskala* oddělil a stal se zakladatelem hebrejských novin ve Vídni, nesoucích jméno „*Ha-Šachar*,“ Ranní červánky. Ty se posléze staly hlavním pramenem nového, sionistického hnutí.³⁰

Jakmile byl zavražděn roku 1881 ruský car *Alexandr II.* ruskými revolucionáři, výsledkem byly protižidovské pogromy, neboť Židům se přisuzovala spoluvina. Nástupcem se stal jeho syn *Alexandr III.* Etnické menšiny upadaly do nemilosti a staly se tak obětmi diskriminace jak v kulturním životě, tak i ve službách veřejných. Poměry, ve kterých se Židé nacházeli se neustále zhoršovaly. Zmiňované pogromy setrvávaly až do roku 1883. Jejich následkem zemřely stovky obětí. Situace si vynutila značnou část protižidovských vyhlášek a následovala podpora antisemitských útoků.³¹ Na přelomu let 1881/1882 Smolenskin založil ve

²⁷ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad.1998, s. 28.

²⁸ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia. 1998, s. 19.

²⁹ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 28.

³⁰ Tamtéž, s. 28.

³¹ Tamtéž, s. 29.

Vídni sionistický spolek **Ahavat Cion** „Láska k Sionu“. Další se postupně vytvářely například ve Vídni, Rusku a krok za krokem vznikaly další v jiných evropských zemích, například ve Velké Británii, Polsku a Maďarsku. Jejich hlavním cílem bylo: zasadit se o kolonizaci Palestiny a podpořit hebrejský jazyk. Všechny tyto spolky byly proslulé jako **Chovevej Cion - Milovníci Sionu**.³²

Další důležitou osobností Chovevej Cion byl židovský lékař *Leo Pinsker*. Ve svém spise vystoupil se sionistickými myšlenkami ve kterých tvrdí, že: „*asimilace pro Židovský národ není možná, neboť žádný pokrok lidstva ani kultury neexistuje. Židovský národ nebude uznán za rovnoprávný, dokud nebude obývat vlastní půdu.*“³³

Tvrdil, že antisemitismus může být překonán pouze tehdy, jestliže se židovský národ stane opět národem. Nápravy je možno se dopracovat pouze svépomocí a autoemancipací.³⁴

Protože v carské říši byl sionismus stejně tak jako další varianty menšinového nacionalismu zakázány, schůzky se odehrávaly v naprosté tajnosti. Dalším problémem byla neexistence ústředního hnutí v Chovevej Cionu. I přes tyto podmínky se Pinsker ujal iniciativy a roku 1884 povolal národní konferenci různorodých společností Chovevej Cionu.³⁵

Zasedání probíhalo v tehdejší Německé Slezku, v Katovicích, aby došlo k oklamání ruských úřadů. Jednání v čele s delegáty se dohodlo na financování židovského osídlování Palestiny. Pinskerovi ze začátku vůbec nešlo o Palestinu, (považoval ji dokonce za nevhodnou), šlo mu zejména o to, aby židovský stát mohl být někde založen.³⁶

Zasedání se nakonec shodlo na tom, že pouze v Izraelské zemi se může židovský lid změnit v životaschopný národ a společnost. Jako úřední

³² SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia. 1998, s. 30.

³³ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 30.

³⁴ SACHAR, H: *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia. 1998, s. 30.

³⁵ Tamtéž, s. 30.

³⁶ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 31.

sídlo celé organizace se tak stala Oděsa a Pinsker byl zvolen jejím prezidentem.³⁷

Pinsker dokázal před svou smrtí v roce 1891 opatřit Chovevej Cion účelnou ideologií s organizačním rámcem, které spočívalo v posílení základů osidlování Palestiny a dokázat tak legalizaci hnutí v Rusku.³⁸

Autor Howard Sachar uvádí, že sionismus na konci devatenáctého století zůstával i nadále v židovském světě pouhou avantgardou, ovšem rozhodně nebyl pouhou bezvýznamnou silou. Jeho vznik se váže k židovské tradici a liturgii. Fakticky sionismus posílil svá pouta s ortodoxními religionisty tím způsobem, že přijal za své symboly řadu tradičních židovských svátků. Byly to svátky připomínající hrdinské okamžiky v židovské historii nebo palestinské žně a období setby. Vzor k inspiraci sionisté odvodili od evropského nacionalismu, stejně tak jako přijali dva životodárné rysy svého hnutí od Haskaly, jimiž byly:

hebrejšтина včetně jejich bibliografických odkazů a *přesvědčení*, že židovský problém je třeba řešit logicky spíš než potopením se do tradiční ortodoxní víry.³⁹

Sionismus byl tedy nejvýznamnější událostí v životě Židů, neboť substituoval tradiční ortodoxní sebeidentitu ve smyslu náboženském. Zbožnou naději v návrat na Sion pasivního charakteru přeměnil v mocnou společenskou sílu, která přemístila miliony Židů do Izraele. Jazyk, který byl odsouzený pouze k náboženským účelům se změnil v moderní sekulární prostředek komunikace v národním státě. Pokud bychom sionismus měli dále charakterizovat, určitě by nebyl pouhou reakcí na pronásledování, neboť je také hledáním sebeurčení a osvobozením v moderních podmínkách liberalizace a sekularismu. Je stejně tak součástí židovské historie diaspory a návratu jako všestranné historie osvobození a hledání vlastní identity.⁴⁰

³⁷ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*: Praha: Regia, 1998, s. 31.

³⁵ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*: Praha: Regia, 1998, s. 31.

³⁹ Tamtéž, s. 32.

⁴⁰ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001, s. 19-20.

2 Sionismus v pojetí Herzla

Nejdůležitější osobností politického sionismu je Theodor Herzl, rakouský spisovatel a novinář židovského původu. Zejména jeho myšlenky daly základ ke vzniku Izraelského státu. Za svůj životní úkol si vytýčil překonání antisemitismu, ten byl totiž pro Evropu druhé poloviny století 19. charakteristický.⁴¹

Herzl však nebyl zdaleka jediným představitelem sionismu, například v roce 1839 *Sir Mores Chajim Montefiore (1784- 1885)* taktéž přišel s myšlenkou vybudování židovského státu. Mezi další osobnosti sionismu, kteří své představy zveřejnili v dobách před Herzlem, byli *Moses Hess (1812- 1875)* a *Leo Pinsker (1821-1891)*.⁴² (viz kap. 1.5)

2.1 Vůdčí osobnost sionismu: Theodor Herzl

Herzl je považován za hlavní osobnost sionistického hnutí, přestože myšlenky sionismu byly daleko staršího data a řady let před jeho působením byla na světě klíčová díla *Pinsker*, *Hesse* aj. Také osmnáct let před vydáním jeho ústředního díla v Palestině existovala i první židovská osada.⁴³

Podle Avineri Šloma byla Herzlova aktivita tolik významná, neboť Herzl „*prorazil sionismu cestu k židovskému a světovému veřejnému mínění jako první a proměnil sionistické řešení z okrajového jevu židovského života v součást celosvětové politiky*“.⁴⁴

⁴¹ Vznik sionismu je často vysvětlován jako reakce na projevy antisemitismu ve století devatenáctém: pogromy v Rusku, Dreyfusova aféra ve Francii či rasové teorie v Německu.

⁴² ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 22.

⁴³ Tamtéž, s. 22.

⁴⁴ AVINERI, Š. *Zrození moderního sionismu* Praha: Sefer, 2001, s. 94.

V době, kdy myšlenka sionismu byla pouhou utopií, Herzl tuto utopii byl schopen uskutečnit a dosáhnout změny, která by byla rozhodující pro židovské obyvatelstvo.⁴⁵

Theodor Herzl

(1860- 1904)

Pocházel z Budapeště, bohaté židovské rodiny, která se odstěhovala do Vídně v období, kdy byl Herzl ještě malým dítětem. Zde vystudoval práva ale živil se jako novinář. Více než kdokoliv jiný je spojován se založením politického sionismu.⁴⁶

Koncem 19. století ovlivnila Herzla zejména tzv. „*Dreyfusova aféra*“ v Paříži, při níž byl obviněn z velezrady na základě zfalšovaných důkazů židovský důstojník *Alfred Dreyfus*. Byl pod tlakem antisemitských nálad ve Francii odsouzen za velezradu na doživotní deportaci na *Ďábelských ostrovech*. Jak se pak později ukázalo, *Dreyfus* byl zcela nevinný. Tato aféra způsobila v Herzlovi zásadní proměnu a vyslovil názor, že pro Židy jako národ bude nejlepším řešením masová imigrace a usazení se v zemi, která by se mohla stát jejich novým domovem. V roce 1896 pak nedlouho poté své myšlenky shrnul v knize, která má název *Židovský stát*.⁴⁷

2.2 Průlom

Jelikož Herzl neměl dostatek finanční podpory ani moc politickou, na veřejnost se tak dostal nejen zásluhou své profese ale i díky své osobnosti. Zejména povolání novináře mu umožnilo popularizovat své myšlenky široké veřejnosti.⁴⁸

⁴⁵ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 40.

⁴⁶ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, s. 93.

⁴⁷ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 40.

⁴⁸ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001, s. 94.

Herzl neměl dostatek finančních zdrojů, proto se pokusil získat pomoc zejména u dvou židovských magnátů *Edmunda de Rothschilda*⁴⁹ a *Moritze de Hirsche*.⁵⁰

Tito dva velmoži však nebyli jediní u koho Herzl hledal podporu. Obracel se i na císaře *Viléma II.*,⁵¹ tureckého sultána, papeže, arcivévodu Bádenského a britského koloniálního tajemníka. Herzl brzy porozuměl, že snaha nevelkého a zároveň pronásledovaného národa může být úspěšná pouze tehdy, když proběhne komunikace bez okolků, přímočaře a s nejvyššími představiteli světové moci a mezinárodního mínění.⁵²

Rozhodl se jednat se sultánem o udělení výsostného práva Židům na Palestinu, objevit cestičku k papeži a přemluvit všechny mocné a vysoko postavené. Avšak v žádné z těchto snah neuspěl. Britská vláda upustila z takové fantastické ideje, jakou bylo vyčlenění části východní Afriky pro židovské obyvatelstvo a osídlení; *Hirsch* ani *Rothschild* nebyli přesvědčeni a nepokusili se Herzlův nápad podpořit a v neposlední řadě císař *Vilém II.* si s největší pravděpodobností ani neuvědomil obsah Herzlova požadavku.⁵³

Nicméně od éry Herzlova působení se sionismus začal pohybovat v jiné sféře. Dovedl z něj udělat téma celosvětové politiky a přesáhnul tak organizační etapu zřízení sionistického hnutí.⁵⁴

Jestliže Herzl dosáhl nemalého úspěchu, podílela se na tom hlavně jeho osobnost a umění obratného vyjednávání. Myšlenka Židovského státu se věnoval až do své smrti v roce 1904. Obětoval jí nejen svůj majetek, ale i jmění své ženy.⁵⁵

Ve svém projektu se věnoval třem klíčovým oblastem, jimiž byly:

⁴⁹ Edmund Rothschild byl francouzsko - židovského původu, podnikatel a šlechtic. Podporoval židovské usidlování v Palestině.

⁵⁰ Moritz de Hirsch byl belgický Žid, budovatel transsibiřské železniční sítě, již dříve sponzoroval experiment na převezení ruského Židovstva do Argentiny. Pokus ovšem selhal.

⁵¹ Vilém II., poslední německý císař a pruský král.

⁵² ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001, s. 94.

⁵³ Tamtéž, s. 95.

⁵⁴ Tamtéž, s. 96.

⁵⁵ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 42.

- „Jednání s vládami; zaměřil se hlavně na Osmanskou říši, kvůli ochranné smlouvě pro Palestinu nebo jinou přijatelnou zemi.
- Vytvoření sionistické organizace se silnými rysy, aby se urychlila tato jednání.
- Založení institucí, které by zrealizovaly vytýčené cíle“.⁵⁶

Ačkoliv byl tento zakladatel moderního politického sionismu považován za liberálního či umírněného konzervativního politika, líčí budoucí židovský stát jako zřízení, které se zakládá na družstevních a socialistických principech. Tato společnost poslouží jako model analogickým společenským proměnám v samostatné Evropě. Uvědomoval si, jak podmínky Nové společnosti, která bude začínat v Palestině prakticky z ničeho, budou přívětivé pro založení právě takové vzájemné společnosti.⁵⁷

2.3 Židovský stát

V předmluvě Židovského státu Herzl vystupuje se svou ústřední tezí:

*„[...] Myšlenka, kterou jsem rozvinul je prastará. Jde o vytvoření židovského státu...Při líčení své ideje se musím vyrovnat s jedním nebezpečím. Pokud všechny budoucí věci podám opatrně, bude se zdát, že v ně sám nevěřím. Když je bezostyšně rozhlásím, může vše vypadat jako výmysl. Proto říkám jasně a zřetelně: Věřím, že je možné věc provést, a jestliže jsem se nezmýlil, pak jsem našel konečnou podobu oné myšlenky. Svět židovský stát potřebuje, a proto vznikne.“*⁵⁸

⁵⁶KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, s. 42.

⁵⁷ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001, s. 102.

⁵⁸HERZL, T. *Židovský stát*. Praha: Academia, 2009, s. 43.

Der Judenstaat, do češtiny volně přeloženo jako *Židovský stát*, byl vydán 14. února 1896 ve Vídni. Brzy následovaly jak francouzské tak anglické překlady knihy.⁵⁹

Židovský stát je kombinací politického manifestu a právníckého záznamu, psaná formou eseje, v níž Herzl tvrdí, že židovská otázka je i otázkou celosvětovou. Svého řešení může dojít pouze s přispěním celého světa - všech národů.⁶⁰

Dále rozvinul výklad svou klíčovou myšlenkou:

*„Jsme národ- jeden národ“. „ Všude jsme se pokoušeli v dobrém úmyslu splynout s národy, jež nás obklopovaly, a podržet přitom jen víru otců. Nebylo nám to umožněno“.*⁶¹

Uvádí zde, že podstata problému židovského národa nebyla povahou individuální, nýbrž národní. Herzl taktéž neviděl židovskou odlišnost v rozdílných náboženských zvycích, specifických psychologických rysech nebo eventuálně místě, které Židé zastupovali v politickém, kulturním a hospodářském životě. Prvořadý rozdíl mezi nimi a jinými národy spatřoval v tom, že Židé vlastní stát neměli. To jej vedlo k názoru, že pokud si takový stát vytvoří, přestanou být výjimkou a okolní svět je přijme.⁶²

Herzl tak poměrně srozumitelně vysvětluje praktické otázky, které souvisí s realizací jeho sionistických idejí včetně vytvoření Židovského státu.⁶³

Co dále Herzl předpokládá, je založení dvou hlavních velkých organizací: *Society of Jews*⁶⁴ a *Jewish Copany*⁶⁵, masové osidlování Palestiny,

⁵⁹ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia, 1998, s. 56.

⁶⁰ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001, s. 99.

⁶¹ HERZL, T. *Židovský stát*. Praha: Academia, 2009, s. 47.

⁶² PAVLÁT, L. Theodor Herzl - hlavní osobnost sionistického hnutí [online]. 19.8.2007 [5.2.2011]. http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/salom/_zprava/372341

⁶³ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 41.

výstavbu dělnických sídlišť, rozvoj rozlehlých sítí institucí sociálního zabezpečení. Zkrátka vše proto, aby Nová společnost mohla být v provozu na základě státního sociálního systému.⁶⁶

Na nejvyšším bodě této sociální struktury si Herzl představuje pracovní den, který bude mít sedm hodin a zajištění práce v sociálním sektoru místo státní podpory.⁶⁷

Pracovní den, který se měl skládat ze sedmihodinové pracovní doby považoval Herzl za natolik významný, že tuto ideu včlenil i do vlajky, kterou navrhl.⁶⁸

*„[...]Představuji si bílou vlajku se sedmi zlatými hvězdami. Bílé pole znamená nový, neposkvřený život, hvězdy zastupují sedm šťastných hodin pracovního dne. Neboť do zaslíbené země vkročíme se znamením práce nad hlavami.“*⁶⁹

Jelikož si Herzl uvědomil, že revoluční aspekt vzniku židovského státu by byl integrován s přeměnou sociální organizace, objevuje se v díle veřejné vlastnictví půdy.⁷⁰ Vždy se bude jednat o vlastnictví kolektivní, přírodní zdroje a půdu nebudou vlastnit jednotlivci. Národní fond bude pronajímat půdu zemědělcům.⁷¹

*„Company pro své i naše potřeby vyhledá velké území a nezbytnou půdu zajistí centralizovaným nákupem.“*⁷²

Židovský stát způsobil širší odezvu zejména v sionistických kruzích na Západě. Asimilovaní Židé byli proti myšlence vzdát se svého postavení a odejít do země, ve které je čeká nejistá budoucnost. Stejně

⁶⁴ Society of Jews má podle Herzla vystupovat jako zmocněnec židovského národa a jako státotvorná síla. Měla vstupovat do jednání se světovými velmocemi jako oprávněný zástupce vlády.

⁶⁵ Jewish Company byla ustanovena jako akciová společnost s velkým kapitálem, jako právnická představitelka židovského národa, která by měla obstarávat nákup půdy, organizovat vycestování a v neposlední řadě měla řídit osidlování.

⁶⁶ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha : Sefer, 2001, s. 100.

⁶⁷ HERZL, T. *Židovský stát*. Praha: Academia, 2009, s. 79.

⁶⁸ ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2009, s. 101.

⁶⁹ HERZL, T. *Židovský stát*. Praha: Academia, 2009, s. 127.

⁷⁰ Tamtéž, s. 101.

⁷¹ HERZL, T. *Židovský stát*. Praha: Academia, 2009, s. 71.

⁷² Tamtéž, s. 73.

tak se s jeho myšlenkami neidentifikovaly ani kruhy Chovevé Cion. Herzlovi zazlívali absenci židovského cítění ale především fakt, že mu nezáleželo, jestli danou zemí bude Palestina či nikoliv. Jemu šlo hlavně o to, aby zde bylo možné uskutečnění jeho plánů. Kromě Palestiny navrhoval i státy jako Argentina, Kypr, Kongo nebo Uganda.⁷³

Idea založení Židovského státu v Palestině však později zvítězila. Událo se tomu tak na Prvním sionistickém kongresu v Basileji, který se konal v roce 1897.⁷⁴

2.4 Herzl a sionistický kongres

Herzl byl zakladatelem Světové sionistické organizace a pořadatelem prvního Sionistického kongresu v Basileji. Začal s obsáhlou korespondencí se sionistickými vůdci po celé Evropě, snažil se rozšiřovat agendy alespoň do každých větších židovských obcí a vybízel ke zvolení pouze těch „předních“ delegátů. Dne 5. srpna v předstihu před touto událostí přijel do Basileje, aby mohl zkontrolovat poslední detaily. Brzy sem začali přijíždět delegáti z patnácti zemí, jakými byly i Spojené státy, Palestina a země západní a východní Evropy. Celkově bylo na kongresu 204 delegátů.⁷⁵

Hlavním bodem tohoto kongresu bylo konečné namíření sionistické práce na Palestinu, k čemuž mělo dojít díky Basilejskému programu. Jeho zásadní body zněly takto:

„Sionismus usiluje o zřízení veřejnoprávní domoviny židovského národa v Palestině. K dosažení daného cíle jsou chystány následující prostředky:

- *Účelné osídlení Palestiny židovskými zemědělci, živnostníky a řemeslníky.*

⁷³ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 22.

⁷⁴ Tamtéž, s. 22.

⁷⁵ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia, 1998, s. 60.

- *Místní a obecné uspořádání celého židovstva podle zemských zákonů.*
- *Posílení židovského národního citu a vědomí.*
- *Přípravné kroky k dosažení souhlasu vlád, nutného k uskutečnění sionistického cíle“.*⁷⁶

Podle Herzlova stěžejního díla kongres ustanovil jako svůj prostředek stálou Sionistickou organizaci. Výkonným orgánem této organizace měla být tzv. generální rada, „Velký akční výbor“, složená z představitelů různorodých sionistických federací. V neposlední řadě ústřední exekutiva tzv. „Menší akční výbor“ měl být složen z členů, kteří žijí ve Vídni. Každý, kdo se podepsal pod Basilejský program a platil *roční příspěvek*⁷⁷, byl považován za člena organizace.⁷⁸

Herzl byl jednoznačně zvolen předsedou Sionistické organizace. V plánu bylo zakládání dalších organizací, a proto Herzl navrhoval založení banky. Po neúspěšných jednáních s židovskými finančníky byla založena lidová akciová banka. Ta ale začala fungovat až od roku 1902.⁷⁹

Jak se později ukázalo, finanční rezervy stále neodpovídaly Herzlovým představám, ale zvyšování fondu bral jako zkoušku sionistického pokroku v letech, která budou následovat.⁸⁰

Kongresy byly doprovázeny vřelou náladou. Nastala doba, kdy se Židé z různých společenských vrstev a směrů roztroušeni po celém světě mohli po tisících letech opět spojit. Autor H. Sachar v knize *Dějiny státu Izrael* uvádí, že shromáždění pak povstalo jako jeden muž, který jeden druhého s pláčem objímal a za burácejícího potlesku byl Herzl nesen sálem na ramenou mladších delegátů.⁸¹

Herzl si do svého deníku později zaznamenal:

⁷⁶ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 43.

⁷⁷ Roční příspěvek byl v hodnotě jednoho „šekelu“, což byla stará hebrejská mince v hodnotě jednoho rakouského šilinku. Umožňovala členům právo volit.

⁷⁸ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia, 1998, s. 61.

⁷⁹ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 43.

⁸⁰ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia, 1998, s. 62.

⁸¹ Tamtéž, 62.

*„Kdybych měl shrnout Basilejský kongres jednou větou- kterou bych nechtěl zveřejnit - řekl bych: V Basileji jsem vytvořil Židovský stát“.*⁸²

Dříve než se nadál, kongres dal také silný impuls k sionistické propagandě po celém světě. Byly zakládány stovky společností, aby rozmnožily stávající skupiny Chovevej Cionu, přičleněné k sionistické organizaci. Židovskou otázkou dne se tak stal sionismus, který přinášel novou životaschopnost do židovských společenství po celém světě.⁸³

⁸² SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia, 1998, s. 62.

⁸³ Tamtéž, s. 62.

3 Sionistické hnutí

Sionistické kongresy se v letech 1897- 1901 konaly každoročně, během let 1903-1913 a 1921-1939 se konaly každé dva roky v různých zemích Evropy.⁸⁴ Hlavním záměrem kongresů bylo vybudování infrastruktury pro židovské obyvatelstvo v Palestině. Theodor Herzl předsedal celkem šesti kongresům, přičemž do vypuknutí druhé světové války se jich konalo ještě patnáct.⁸⁵

3.1 Následující sionistické kongresy

Na pátém kongresu došlo k založení Židovského národního fondu, jehož úkolem bylo nakupování půdy v Palestině a následně její pronajímání Židům. Soukromé vlastnictví půdy tak bylo vyloučeno v důsledku cenové spekulace či hromadění se velkého majetku. Národní fond se zabýval touto činností a stal se jedním z hlavních orgánů sionistické federace.⁸⁶

Na sedmém kongresu se projednával *ugandský projekt*⁸⁷, který však kongres zcela zamítl, neboť byl přijat výnos setrvání u Basilejského programu, ve kterém bylo odmítnuto jakékoliv jiné osídlení mimo Palestinu. Nicméně dalším důvodem bylo vyjádření příslušné komise, která nechtěla spouštět osidlování od začátku v jiné zemi, neboť v Palestině již žilo kolem padesáti tisíc židovských obyvatel ve městech a dalších pět tisíc židovských osadníků.

Na následujícím kongresu, který se konal v roce 1907 v Haagu, přijal kongres práci v Palestině za svoji povinnost a její realizaci pověřil

⁸⁴ První sionistický kongres : Následující roky. *Www.wikipedia.org* [online]. 2011, 1, [cit. 2011-03-05]. Dostupný z WWW: <www.wikipedia.org>.

⁸⁵ Celkem tři kongresy se konaly i v Československu, v roce 1921 a 1923 v Karlových Varech a v roce 1933 v Praze.

⁸⁶ KRUPP, M. *Sionismus a s tát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 47.

⁸⁷ V roce 1903 Herzlovi nabídla anglická vláda značnou část ugandského území pro židovské přistěhovalce. Cílem projektu bylo poskytnutí území, jmenování židovského úředníka hlavou místní správy, včetně zaručení plné autonomie v oblasti zákonodárné, náboženské a všechny vnitřní záležitosti. Anglická vláda by nad vším měla hlavní dohled. Choveve Cion se postavilo proti ugandskému plánu, proto Herzl raději od projektu ustoupil.

nově zřízený Úřad pro Palestinu, jehož vedení se ujal Artur Ruppín, sociolog německo-židovského původu.⁸⁸

Na desátém kongresu organizace odsouhlasila hlasováním rozsáhlé nákupy půdy, které realizoval v Jaffě Palestinský úřad pod kontrolou A. Ruppina. Dále se kongres usnesl, že do budoucna by úředním jazykem sionistického hnutí měla být hebrejščina a v diaspoře by mělo dojít k jejímu posílení. Delegáti taktéž schválili účast významných židovských bloků⁸⁹ v místních a parlamentních volbách, kde zejména v habsburské říši vyzdvihli existenci specificky židovských národních zájmů v mnohonárodních státech.⁹⁰

Struktura organizace tak přijala řád a formu. Počty delegátů stále stoupaly a místní federace taktéž posílily. V Německu členstvo sionistické federace vzrostlo ze 1300 v roce 1901 na 8000 v roce 1914. Ke členům patřilo i několik významných židovských osobností Německa jako Albert Einstein, Kurt Blumenfeld aj.⁹¹

Kolem roku 1914 po celém světě platilo svůj „šekel“ sionistického členského příspěvku okolo 127.000 Židů. Začala se překládat sionistická literatura do mnoha jazyků. I v jižní Africe, Severní a Jižní Americe pracovaly sionistické spolky. Praktický sionismus, který slučoval osidlování Palestiny a kulturní aktivitu v diaspoře, se stal významnou židovskou silou.⁹²

3.2 První světová válka

Po vypuknutí první světové války se Sionistická organizace dostala do stupně nejvyššího ohrožení, neboť její členové patřili k oběma znepřáteleným mocenským blokům. Vedení Židovského národního fondu vyhlásilo neutralitu a kongresy byly zrušeny.⁹³

⁸⁸ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 58.

⁸⁹ Židovský blok sjednotil většinu židovských politických stran, byl zorganizován Apolinary Hartglasem a J. Gruenbaumem. Za tento blok pak byli oba dva zvoleni polskými poslanci.

⁹⁰ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia, 1998, s. 82.

⁹¹ Tamtéž, s. 83.

⁹² Tamtéž, 82.

⁹³ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 65.

Pro židovské obyvatelstvo byly důsledky války velmi kruté. Situace Židů v Rusku byla následující: kvůli podezírání ze spiknutí s centrálními mocnostmi bylo velké množství Židů zavražděno, evakuováno anebo uprchlo na Západ. Díky únorové revoluci se jejich situace změnila, neboť se Židé stali rovnoprávnými občany. Další změna ale nastala po *bolševické říjnové revoluci*⁹⁴, která měla silně antisionistický dopad. Pro sionismus tak na dalších sedmdesát let bylo Rusko zapovězené. Sionismus byl zakázán stejně tak jako používání hebrejského jazyka.⁹⁵

Nebývalý ohlas během světové války způsobilo sionistické hnutí ve Spojených státech. Z východní Evropy sem v posledním desetiletí přijelo množství Židů, hlavně z Ruska. Vznikaly zde četné spolky, které se následně sjednotily do *American Jewish Joint Distribution Committee (Joint)* v roce 1914. Díky *Louiseovi Dembitze Brandeiseovi* se sionistická organizace rozrostla z osmi tisíc členů před válkou na sto padesát tisíc po válce. Založil Kongresové hnutí, které sjednocovalo všechno americké židovstvo, aby tak mohl lépe řídit národní židovské zájmy a snadněji je prosazovat u americké vlády. Na konferenci v Pittsburgu, kde probíhala sionistická konference, se zástupci zavázali k přijetí Basilejského programu. Díky Brandeisovi sionisté získali podporu nového kontinentu.⁹⁶

Situace Židů v Palestině se zhoršila po vstupu Turecka do války. Dvojznačnost turecké politiky vůči sionistům byla brzy vyřešena, neboť byl tureckou vládou do Palestiny vyslán *Džemal Paša*. Ten se rozhodl, že uvede netureckou populaci v zemi ve stav terorizovaného poddanství. Všechny sionistické činnosti tak byly zakázány, židovské nároky na půdu byly zpochybňovány a Arabové dostali popud na rabování židovských vesnic. V židovských „pracovních batalionech“ se podmínky stávaly čím dál více nesnesitelnými. Stovky mladých mužů byly přesídleny do

⁹⁴ Bolševická říjnová revoluce byl ozbrojený převrat v Rusku 7. listopadu 1917 a počátek občanské války v Rusku.

⁹⁵ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 66.

⁹⁶ Tamtéž, s. 67.

Konstantinopolu či do Brusy, další byli odsouzeni živořit v žulových lomech v Tarsu, či pochodovat v řetězech do vězení v Damašku.⁹⁷

Mezi další útrapy války patřila britská námořní blokáda, která vyřadila dovoz potravin a dotace ze zahraničí. Organizace *Joint* spolu s dalšími se do krize snažily proniknout a odstraňovat vzniklé těžkosti. Časem se projevily i zákroky západních Židů. Jedním z nich byl i Arthur Ruppín. Další důležitou osobností byl velvyslanec Spojených států v Konstantinopoli- Henry Morgenthau. Na jeho popud zmírnil *Džemal* nejhorší z represivních opatření: zastavení vlny vyhánění a věznění v roce 1915. Morgenthau se také snažil obstarávat povolení pro americké námořní lodě, aby příležitostně dovezly lodní zásilky a peníze do Svaté země. Tyto dodávky a fondy ze zahraničí byly dodávány do dubna roku 1917, kdy došlo k přerušení diplomatických styků mezi Washingtonem a Konstantinopolí.⁹⁸

Osmanská brutalita nebyla zapomenuta těmi, kteří museli odejít ze země. Právě mezi těmito lidmi se realizovaly první snahy vytvořit židovskou legii proti Turkům ve Svaté zemi. Již na počátku války *Žabotinsky*⁹⁹ a *Trumpeldor*¹⁰⁰ (oba dva židovští důstojníci) naléhali, aby se z židovských utečenců vytvořila řádná armáda. Zpočátku však Angličané nechtěli svolit a povolili pouze vznik jízdního sboru. Místem jeho nasazení bylo v Gallipoli na Bosporu. Plánem bylo dopravit zásoby potravin a munici do zákopů pod nepřátelskou palbou. Do čela jednotky byl postaven podplukovník John Patterson, ovšem hodnost kapitána britské armády byla udělena Trumpeldorovi.¹⁰¹

Na konci první světové války se ukázalo, jaké škody byly napáchány v židovských osadách v Palestině. Z předválečných 85 tisíců židovského obyvatelstva zde po válce žilo asi 55 tisíc. Neblaze se také

⁹⁷ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia. 1998, s. 102.

⁹⁸ Tamtéž, s. 103.

⁹⁹ Vladimír Žabotínský je považován za zakladatele revizionistického sionismu. Revizionistický sionismus patří pod nacionalistickou větev sionistického hnutí. Pod jeho vedením se revizionističtí sionisté zaměřili na získání britské podpory pro osadnictví. Nezávisle nad Žabotínského vedením revizionistické skupiny páchaly teroristické akce proti britským cílům v mandátní Palestině, aby založení Židovského státu uspíšili.

¹⁰⁰ J. Trumpeldor byl dobrovolníkem a důstojníkem ruské armády. Je považován za jednu z nejcharizmatičtějších a nejsympatičtějších osobností sionistické historie.

¹⁰¹ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 67.

projevilo povolání Židů do turecké armády, kterému se nemohli vyhnout, pokud byli občany osmanské říše.¹⁰²

Po skončení války bylo hlavním úkolem rozdělení poraženého Turecka. Anglie a Francie se tak přely o svůj podíl na moci. Výsledkem byla tajná smlouva anglického diplomata Sykese a Francouze Picota, která upravovala poválečné rozdělení dědictví Osmanské říše. Arabové však poválečné zveřejnění pobouřilo, neboť během války Britům výrazně pomáhali s vítězstvím na Blízkém východě. Dohoda upřímně kalkulovala s porušením britských slibů. Za podporu Britů proti Turkům Arabové po válce žádali vlastní nezávislý stát. Britové však nikdy negarantovali Arabům nezávislost, jednalo se spíše o nepřiliš jasné termíny jako „svoboda Arabů“.¹⁰³

V roce 1916 byla Araby vyhlášena tzv. Arabská revoluce proti Turkům. V čele arabských armád byli synové *Šarífa Husajna*.¹⁰⁴ Jakmile byl v roce 1917 dobyt Jeruzalém a Damašek v roce 1918, Angličané slíbili Arabům nezávislost. V Sýrii požadoval emír *Fajsal*¹⁰⁵ své království. Díky Sykes-Picotově dohodě byla ale Sýrie garantována Francii. Arabský stát zde nakonec vznikl, ale neměl dlouhého trvání - dva roky. Francie pak porazila syrská vojska a král Fajsal byl eskortován na území Britské Palestiny. Ačkoli na Blízkém východě měl vzniknout Arabský stát, výsledkem byl vznik mandátů Společnosti národů.¹⁰⁶

Ve stejnou dobu začali s Angličany vyjednávat také sionisté. Britové se rozhodli podpořit Araby ale současně i sionisty. Navzdory jejich prvotního zájmu se později ukázalo, že britská strategie, podporující obě skupiny nebude mít dlouhého trvání, neboť Angličané

¹⁰² KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 68.

¹⁰³ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 33.

¹⁰⁴ Husajn ibn Alí al Hášimí byl v letech 1916- 1924 za podpory Britů prohlášen králem Hidžáru, jemuž do té doby vládl suverénitou Osmanské říše jako šaríf a emír Mekky. V roce 1925 odešel Husajn se svým synem Alím do exilu do Jordánska, kde jeho druhý syn Abdalláh I. vládl jako emír.

¹⁰⁵ Emír Fajsal byl synem Šarífa Husajna. Oba dva byli klíčovými postavami arabského povstání. Na jeho spolupráci se Arabové podíleli společně s Brity. V rámci Osmanské říše Arabové stále neměli samostatný stát ale pouze autonomii. Právě v tomto období se mezi Araby začaly probouzet nacionalistické touhy.

¹⁰⁶ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 35.

nebudou schopni plnit požadavky obou skupin v otázce státnosti. V období světové války tak pro Velkou Británii byly důležitější vztahy s Araby, naopak v pokojných obdobích bylo pro Británii výhodnější podporovat sionisty i na úkor Arabů. Důsledkem tohoto postoje byla skutečnost, že na Palestinu si tak začaly dělat nárok jak Arabové, tak sionisté.¹⁰⁷

Dne 2. listopadu 1917 byla vydána tzv. **Balfourova deklarace**, ve které anglická vláda uznala sionistické požadavky¹⁰⁸. Deklarace měla formu dopisu, který byl adresován britským ministrem zahraničí Arturem Balfourem lordu Rothschildovi, jakožto vedoucímu představiteli britských sionistů. Její znění bylo následující:

„Vláda Jeho Veličenstva pohlíží příznivě na zřízení národní domoviny židovského lidu v Palestině a vynasnaží se, aby tohoto cíle bylo dosaženo, přičemž se jasně rozumí, že nebude učiněno nic, co by mohlo poškodit občanská práva existujících nežidovských společenství v Palestině nebo práva a politické postavení Židů v jakékoliv jiné zemi.

Byl bych vděčen, kdybyste předat toto prohlášení n a vědomí Sionistické federaci.

Upřímně Váš

*Arthur James Balfour“.*¹⁰⁹

Ačkoliv na první pohled se zdála být Balfourova deklarace zřetelně pro-sionistická, z britského úhlu pohledu byla napsána jazykem velice diplomatickým, obratným a nejednoznačným. Původním sionistickým návrhem deklarace bylo znovuzřízení Palestiny jako „Národní domoviny“. Deklarace uvádí také ochranu náboženských a civilních práv Arabů, či

¹⁰⁷ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 34.

¹⁰⁸ Sionistické požadavky vypracovali: Achad Ha-Am, James Rothschild, Louis D. Brandeis a posléze tyto požadavky předali anglické vládě.

¹⁰⁹ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 36.

jiných nežidovských obyvatelů Palestiny. O ochraně politických práv se ale již nezmínuje.¹¹⁰

Nadšení sionistů Balfourovou deklarací bylo obrovské. Mnozí z nich usoudili, že jsou téměř u konce své cesty. Ve své době byla deklarace považována za velké vítězství sionismu. Židé v centrálních mocnostech anglickou deklaraci taktéž uvítali.

Ačkoli Balfourova deklarace není konkrétní a zanechává možnost různého výkladu, byla velice důležitým mezníkem v postoji Spojeného království vůči vzniku židovského státu.¹¹¹

V časovém rozmezí mezi první světovou válkou a těsně po ní, docházelo k oboustranným kontaktům Angličanů jak se sionisty, tak s Araby na vrcholové úrovni. Dne 3. ledna 1919 byla podepsána dohoda mezi emírem *Fajsalem* a *Chaimem Weizmannem*¹¹². Dohoda ustanovovala vztahy mezi Židy a Araby na Blízkém východě. Weizmann věřil, že emír sionismus podpoří, a proto Fajsalovi rovněž slíbil podporu Arabského státu v Sýrii, i když Francie byla zásadně proti. Nicméně tato dohoda dlouho netrvala. Vina však nebyla ani na jedné z účinkujících stran, nýbrž na straně třetí, a to Britské. V dodatku smlouvy totiž Fajsal vyžadoval vlastní stát v Sýrii, do té doby by nepodporoval židovské přistěhovalectví. Britové své sliby vůči Arabům nedodrželi a Sýrii ponechali v „rukou“ Francouzů. Smlouva se tak stala neplatnou. Mezi sionisty a Araby měla dohoda alespoň symbolický význam společné vůle k dosažení vzájemné shody názorů.¹¹³

V roce 1920 se konala mezinárodní konference, v San Remu, uspořádaná vítěznými mocnostmi. Blízký východ byl rozdělen do pěti

¹¹⁰ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 36.

¹¹¹ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 70.

¹¹² Chaim Weizmann byl sionistický vůdce, který stál v čele sionistické delegace na pařížské mírové konferenci a osobně převzal vedení rozhovorů s představiteli arabských nacionalistů na území Palestiny. Mimo jiné byl prvním prezidentem izraelského státu v letech 1948-52.

¹¹³ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 38.

mandátních celků; britských a francouzských. Sýrie tak byla přiřčena Francii a Palestina se dostala pod britský mandát.¹¹⁴

3.3 Období britského mandátu v Palestině

Mandát v Palestině byl ratifikován v září 1922 a v plném rozsahu v něm byla přijata Balfourova deklarace. Oficiálními jazyky v Palestině se staly: hebrejščina, angličtina a arabština. Židé byli zastupováni u mandátní vlády Židovskou agenturou (Jewish Agency).¹¹⁵

Po vzniku mandátu se Arabové v důsledku masové emigrace Židů do Palestiny začali obávat o jejich demografickou převahu. Od roku 1920 docházelo k rozsáhlejším násilnostem mezi arabským a židovským obyvatelstvem. Kvůli neochotě Britů zaujmout jasný postoj vůči oběma národům si v konečném výsledku znepřátelila obě strany. Tentokrát se ale Angličané postavili na stranu Arabů a v roce 1922 vydali tzv. první **Bílou listinu**, která radikálně omezila židovské přistěhovalectví. Další vlna nepokojů se uskutečnila v roce 1929, kdy vyvrcholila otázka prodeje půdy Arabů židovskému obyvatelstvu v Palestině. Majetnější Arabové prodávali půdu sionistům. Nižší vrstvy arabských obyvatel se ale cítily ohroženy, neboť uzavírání obchodů se sionisty nemohli žádným způsobem ovlivnit. Báli se tak rostoucí nezaměstnanosti a v neposlední řadě také převahy židovského obyvatelstva.¹¹⁶

V roce 1929 zahájili Arabové útok na židovskou čtvrť, neboť se mezi nimi šířila pověst o chystaném útoku Židů na mešity v Jeruzalémě. Desítky židovského obyvatelstva přišly o život. Sionisté reagovali zpětně útokem na mešity v Palestině. Krvavé nepokoje si vybraly stovky lidských životů (arabských i židovských).¹¹⁷

¹¹⁴ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia, 1998, s. 121.

¹¹⁵ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 84.

¹¹⁶ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 44.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 46.

Po jmenování britské komise, kterou vedl sir *Walter Shaw* byl za nepokoje v Palestině shledán zodpovědný Velký jeruzalémský muftí.¹¹⁸ Komise se také postavila proti vykupování arabské půdy Židům, neboť vzniklá situace způsobovala znepokojení u původního obyvatelstva. Rovněž vybízela k limitování židovských emigrantů. Britská vláda komisi nakonec nevyhověla a vzápětí vytvořila komisi novou. Byla sestavena další bílá listina, tentokrát **Passfieldova**,¹¹⁹ ve které vláda přikázala prozatímní zrušení povolení pro přistěhovalce. Prodej půdy byl omezen a práva židovské agentury byla zredukována. V konečném znění byl britskou vládou zamítnut i druhý dokument.¹²⁰

3.4 Situace v Palestině ve třicátých letech 20. století

V důsledku panování světové hospodářské krize a nástupu Hitlera k moci v Německu, docházelo ve 30. letech k masové emigraci Židů do Palestiny. Britové zpočátku nechtěli židovským emigrantům bránit, ale s jejich vzrůstajícím se počtem v Palestině docházelo ke stupňování napětí mezi arabsko - židovskými vztahy včetně násilností.

V roce 1936 mezi Araby vypukly další nepokoje, které se později začaly označovat jako Arabská revoluce. V dubnu 1936 Arabové podnikli několik přepadů, aby zjistili, jaký postoj k nim zaujme britská mandátní vláda. Protože anglická vláda nikterak nereagovala, pod muftího vedením byla vyhlášena generální stávka. Ta vyhlášovala bojkot židovských výrobků a nabádala k útokům na židovské osady včetně britských úřadů. Vlnu násilí se podařilo potlačit až s příchodem britských vojsk společně s mírovými aktivitami sousedních arabských států.¹²¹

¹¹⁸ Velký jeruzalémský muftí, celým jménem- Mohamed Amín Al- Husajní byl arabský nacionalista a muslimský vůdce v době Britského mandátu v Palestině. Byl vůdčí postavou hnutí proti sionismu a vytvoření židovského státu.

¹¹⁹ Passfieldova bílá listina byla pojmenovaná podle ministra kolonií Sidney Jamese Webba, barona Passfielda.

¹²⁰ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 88.

¹²¹ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 49.

V listopadu 1936 Britové jmenovali tzv. **Peelovu komisi**,¹²² která se zabývala budoucím vývojem soužití palestinských Arabů a sionistů. Komise dospěla k názoru, že není možné uskutečnit *Balfourovu deklaraci*, neboť proti sobě stojí dva oprávněné nároky. Palestina by měla být rozdělena na židovský a arabský stát, který by byl připojen k Transjordánsku. Pod britskou mandátní správou by tak zůstal Jeruzalém, Betlém, Rampla, Lod a Jaffa. Území, která představovala větší část Palestiny, by připadla budoucímu arabskému státu.¹²³

Arabové s návrhem komise nesouhlasili, neboť Palestinu požadovali celou a rozpoutali další povstání. V roce 1937 se konal Arabský kongres, kde návrh *Peelovy komise* byl rovněž zamítnut a vyhlásoval jednotný arabský odpor proti vytvoření židovského státu. Další vlna arabských nepokojů trvala od září 1937 do ledna 1939. Britové se nyní odhodlali zasáhnout a stali se tak cílem arabského násilí. Ústřední postava arabské revoluce, velký muftí, uprchl ze země. Kvůli ztrátě klíčové osobnosti se *Vysoká arabská komise*¹²⁴ rozpadla. Velká Británie i sionisté na útoky Arabů zareagovali a začali spolupracovat. Po roce 1939 se ale arabský odboj de facto rozpadl. Podílel se tak jen na nepodstatných bojích mezi Araby a arabskými povstalci, kteří nebyli považováni za nic jiného, než za „zrádce“.¹²⁵

3.5 Bílá listina

V roce 1938 byla opět vytvořena komise, tentokrát **Woodheadova**, jejímž cílem bylo podrobněji se zabývat otázkou rozdělení Palestiny. Komisí byl navrhnut nový plán na rozdělení Palestiny. Na konferenci, která se konala v roce 1939 byli pozváni

¹²² Peelova komise byla pojmenována podle svého šéfa, bývalého státníka pro Indii Earla Peela.

¹²³ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 97.

¹²⁴ Od roku 1936 se sjednotily frakce a strany, které soupeřily v arabském prostředí do velké arabské komise, v jejíž čele stál Al- Husajní (Velký jeruzalémský muftí).

¹²⁵ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 49- 50.

Arabové i Židé. Jednání ovšem ztroskotalo, protože každá strana sledovala pouze svoje vlastní zájmy.¹²⁶

Velká Británie musela ve druhé polovině 30. let změnit svou zahraniční politiku, neboť její pozornost směřovala hlavně k obraně Suezského průplavu a Egypta. Pro Británii tak začaly být důležitější zájmy Arabů a sionismus musel ustoupit do pozadí. Následkem této situace Britové v roce 1939 vydali další *Bílou listinu*, která potvrzovala vznik pouze Arabského státu, v němž by do budoucna byla vybudována „židovská národní domovina“. *Balfourova deklarace* byla zrušena. Výrazně bylo omezeno také přistěhovalectví, kdy během následujících pěti let každým rokem mohlo přicestovat do Palestiny patnáct tisíc Židů. Bílá listina byla v roce 1939 odmítnuta Židy i Araby. Sionisté ji považovali za zradu, neboť v listině spatřovali porušení všech předchozích britských slibů. Arabové ji taktéž odmítli, jelikož požadovali založení arabského státu ihned. Rovněž chtěli zastavit přístup nových emigrantů do země.¹²⁷

Bílá listina nebyla zrušena ani po vyhlášení války Velké Británie Německu. Anglie soustředila veškeré své zájmy na zachování klidu v Palestině. Válka tak znamenala pro evropské židovstvo neodvratitelnou katastrofu, neboť poslední naděje byly s konečnou platností zapovězeny.¹²⁸

3.6 Druhá světová válka

Po vypuknutí druhé světové války, kterou rozpoutalo Německo v čele s Hitlerem, byla znemožněna jakákoliv další emigrace židovského obyvatelstva. Objevila se nová fáze židovského pronásledování; a to

¹²⁶ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 50.

¹²⁷ Tamtéž, s. 51.

¹²⁸ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 99.

systematické vyhlazování evropského židovského obyvatelstva - **holocaust**.¹²⁹

Navzdory nepovolenému přistěhování dalších emigrantů do Palestiny probíhaly pokusy na pomoc evropským Židům. V Paříži byl ustanoven v roce 1937 „Výbor pro imigrační vlnu B“ tzv. **Mosad**, který se po čase stal centrálou pro veškeré nezákonné přistěhování do Palestiny. Druhá světová válka ale značně oslabila jeho činnost. Rumunsko a řeka Dunaj se staly poslední nadějí na útěk z Evropy. Lodě a čluny uprchlíků ale nebyly dostatečně vybaveny. V důsledku jejich přetížení se často potopily. Pokud tomu tak nebylo, Angličané vstup emigrantů na palestinské území nepovolili a později je vykazovali na ostrov Mauritius v Indickém oceánu. Po obsazení Rumunska německou armádou padl i poslední svobodný přístav. Jakmile v roce 1943 proběhlo tajné usnesení mezi Velkou Británií a Tureckem, všichni uprchlíci, kteří měli to štěstí a dostali se do Turecka, měli být legálně dopraveni do Palestiny. Jakmile se **Mosad** o této činnosti dověděl, úspěšně přepravil transporty čítající několik tisíc lidí z Řecka a Rumunska.¹³⁰

Situace na Blízkém východě v roce 1943 byla z pohledu Britů relativně neměnná. Angličané znovu pozměnili svou politiku a vytvořili komisi, která měla opět doporučit rozdělení Palestiny. Bílá listina byla neoficiálně pozastavena a poměry mezi sionisty a Angličany se začaly stabilizovat. Aktivita sionistických teroristických skupin *Irgun*¹³¹ a *Lechi*¹³² ale toto příměří narušily. Labourističtí sionisté v čele s jejich milicí **Hagana**, byli na určitou dobu úspěšní v pozastavení těchto teroristických skupin.¹³³

¹²⁹ Holocaust - hebrejský název šoa (pohroma, zničení), je označení pro systematické a státem provozované pronásledování včetně hromadného vyvražďování osob židovské národnosti, které bylo prováděno nacistickým Německem a jeho spojenci během druhé světové války. Tento termín byl později rozšířen i na další systematické vyvražďování dalších náboženských a etnických skupin

¹³⁰ Tamtéž, s. 100 - 101.

¹³¹ Irgun naplno rozvinul svou činnost v roce 1937, byla to militantní organizace revizionistického křídla sionistů, která bojovala proti Britům.

¹³² Lechi- ozbrojená sionistická skupina v mandátní Palestině, jejímž cílem bylo násilně vyhnat britskou správu z Palestiny, umožnit neomezenou imigraci Židů do Palestiny a vytvoření židovského státu. Někdy byla Lechi označována podle jejího zakladatele Avrahama Sterna jako Steinova skupina nebo Sternův gang.

¹³³ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 60.

Palestinští sionisté se za druhé světové války nacházeli v neobvyklé situaci, co se týče věcného postoje k Angličanům. Přesto, jaký měla Velká Británie postoj k židovským uprchlíkům, Židé z Palestiny a z celého světa bojovali ve druhé světové válce proti Německu na straně Spojenců.

V britské armádě byla vytvořena v roce 1944 tzv. „**Židovská brigáda**“. Její jednotky zasahovaly i do bojů v Evropě, na nějakou dobu dokonce i v Německu. Když však Spojenci spatřili, jaké barbarství se děje v koncentračních táborech, Židovskou brigádu z Německa raději stáhli.¹³⁴

V roce 1945 druhá světová válka skončila se značným počtem obětí, přičemž v důsledku židovské genocidy provozované nacisty bylo zabito přibližně pět milionů sto tisíc Židů.¹³⁵

¹³⁴ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 102.

¹³⁵ TERNON, Y. *Genocidy XX. století*. Praha: Themis, 1997, s. 106.

4 Vznik židovského státu

Po druhé světové válce OSN ustanovila komisi jedenácti neutrálních států vůči palestinské otázce (UNSCOP), aby vypracovala návrh na budoucí řešení arabsko-židovského konfliktu. Komise dne 31. srpna 1947 předložila své návrhy Spojeným národům.

Byly vypracovány dva projekty: menšinový a většinový. Menšinový podporoval založení federativního státu, většinový počítal s rozdělením Palestiny na dva nezávislé státy včetně zvláštního statusu pro město Jeruzalém. Židé návrh přijali, zatímco Arabové oba dva návrhy odmítli.¹³⁶

4.1 Plán rozdělení Palestiny

Plán rozdělení Palestiny upřesňoval konec éry britského mandátu, vymezení hranic a ustoupení britských sil. Angličané se tak z Palestiny stáhli a mandát předali OSN.

Dne 29. listopadu 1947 se hlasováním Valného shromáždění OSN rozhodlo o osudu Palestiny dle návrhu UNSCOP, výraznou většinou hlasů (33:13) ve vytvoření dvou nezávislých států. Návrh podpořil i Sovětský svaz a Spojené státy americké. Mezi třinácti státy hlasujících proti byly všechny islámské země včetně Řecka a Kuby. Velká Británie se hlasování zdržela.¹³⁷

Sionistickým požadavkům na vlastní stát byla dána legitimita mezinárodního společenství. Všechny židovské komunity oslavovaly tento úspěch v různých částech světa včetně Jeruzaléma a Tel- Avivu. Arabské státy společně s palestinskými Araby dali ale zřetelně najevo,

¹³⁶ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 112.

¹³⁷ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 68.

že vznik židovského státu v Palestině nepodpoří. Sionisté i Arabové se tak začali připravovat na válečný konflikt.¹³⁸

Arabové zorganizovali oddíly složené z arabských dobrovolníků tzv. **Osvobozenickou armádu**, jejíž členové nepocházeli přímo z Palestiny. Byli to dobrovolníci vycvičováni na partyzánskou válku. Jejich vojska se ale později ukázala jako značně nejednotná, což bylo jedním z hlavních důvodů, proč byli Arabové poraženi v mnoha dalších konfliktech na Blízkém východě. Židé se ale nacházeli v daleko složitější situaci, neboť byli při své obraně nuceni spoléhat se pouze sami na sebe. Ovšem jejich morálka a odhodlání byly na daleko vyšší úrovni, než-li tomu bylo u arabských armád, včetně kvality jejich organizace.¹³⁹

Do konce britského mandátu dne 15. května 1948 se vzniklou situací Židům podařilo dostat pod kontrolu téměř na všech územích, která byla rezolucí OSN vymezena pro židovský stát.¹⁴⁰

4.2 Konec britského mandátu a vznik státu Izrael

Několik hodin před ukončením britského mandátu 25. května 1948 se v telavivském muzeu shromáždili členové „Prozatímní státní rady“, kde **David Ben Gurion**¹⁴¹ slavnostně přečetl deklaraci izraelské nezávislosti.

Ujistil svět, že Izrael je historickou kolébkou lidu židovského. Spolu se sionistickým hnutím je svědkem role, jakou Palestina plnila v židovském náboženství a historii. Balfourova deklarace, rezoluce spojených národů o rozdělení Palestiny včetně obětí sionistických průkopníků a utrpení, které prožili Židé v nedávných letech, položily morální a právní základ novému Izraelskému státu. Deklarace rovněž vyhlášovala, že nový

¹³⁸ Tamtéž, s. 69.

¹³⁹ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s 69-70.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 69.

¹⁴¹ David Ben Gurion byl první izraelský premiér, který zastával tuto funkci s přestávkou po dobu 13ti let. Roli, kterou sehrál při založení Izraele vyvrcholilo jeho sionistické nadšení. Pomáhal se založením státních institucí a dohlížel na absorpci statisíců Židů z celého světa.

židovský stát bude otevřen všem Židům, kteří sem chtějí vkročit. Její starostí bude také dohled na sociální a politickou rovnost všech svých civilních obyvatel; bez rozdílu rasy, náboženství či pohlaví, a zaručí svobodu svědomí, kultury, výchovy a náboženství všem svým občanům.¹⁴²

Vzápětí byla ustanovena prozatímní státní vláda pod vedením Davida Bena Guriona. Tato vláda převzala dosavadní funkci židovské agentury s celým správně fungujícím aparátem. Celkově se skládala ze třinácti ministrů. Jejimi příslušníky byli členové všech politických stran kromě revizionistů a komunistů, neboť Ben Gurion byl zásadně proti, aby právě tyto strany měly zastoupení v jeho nové vládě. Prezidentem státní rady byl zvolen dlouholetý předseda Sionistické organizace Chaim Weizmann.¹⁴³

První volby do izraelského parlamentu se konaly dne 25. ledna 1949. Největší vyhlídky na vítězství měla sociálně demokratická strana MAPAJ, jež získala v jednokomorovém 120ti členném parlamentu 46 mandátů. Na parlamentní většinu to ovšem nestačilo. Došlo tak ke spojení zejména s Náboženskou jednotnou frontou, která měla 16 mandátů. Toto ustanovení bylo nutné i do budoucna, neboť vláda se nedala sestavit bez menších náboženských stran. Přirozeně toho náboženské strany využívaly a náboženské zákony prosazovaly bez ohledu na to, že majoritní většina obyvatel Izraele nechtěla a ani dnes nemá v úmyslu uspořádat si svůj společenský život podle představ starověkého a středověkého charakteru.¹⁴⁴

První volená vláda byla vytvořena dne 8. března 1949 a jejím ministerským předsedou se opět stal David Ben Gurion. V roce 1944 přinesly volby do samosprávného orgánu židovského obyvatelstva určité překvapení. Strana MAPAM získala o 10% hlasů méně, než se očekávalo

¹⁴² SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Regia, 1998, s. 277.

¹⁴³ TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Kora, 1991, s. 100.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 101.

a získala pouze 19 mandátů. Naopak se zvýšil počet hlasů pro komunistickou stranu, která nyní získala 4% hlasů.¹⁴⁵

Chaim Weizmann dne 16. února složil přísahu jako prezident Izraele. Do OSN byl Izrael přijat dne 11. května 1949. Podle rezoluce Knesetu (Izraelského parlamentu) z roku 1949 bylo rozhodnuto, že výbor pro přípravu ústavy bude ustanoven. Do dnešní doby (2011) ale ústava neexistuje. Tuto funkci plní pouze tzv. základní zákony. Hlavní příčina, která tkví v neexistenci ústavy, je role náboženských zákonů v politickém životě Izraele. Zbožní Židé odmítali představu, že židovský národ bude mít dokument, který by měl větší autoritu, než -li náboženské dokumenty. V praxi tedy zůstalo v platnosti ustanovení z doby britského mandátu, že v pravomoci soudní každé uznané církve (židovské, křesťanské, muslimské) se projednávají a vyhláší rozsudky ve výše uvedených otázkách.¹⁴⁶

Izraelský parlament je volen na dobu čtyř let a disponuje pravomocí rozpustit sám sebe před termínem konání příštích voleb. Základním zákonem byla ustanovena pravidla volebního systému společně se způsobem jeho pracovního režimu, který může být svobodně kritizován. Prezident ovšem disponuje jen málo pravomocemi. Je volen tajně parlamentem na období pěti let a maximálně na dvě volební období.

Mezi prvními mocnostmi, které Stát Izrael uznaly *de iure*, byly Spojené státy Americké. K nim se posléze připojil i Sovětský svaz, státy východního bloku či Jižní Ameriky. Anglie zpočátku nezávislost Izraele neschvalovala. Trvající bojkot prolomila až Jihoafrická republika spolu s dalšími britskými dominii.¹⁴⁷

V den vytvoření židovského státu ale na území bývalého britského mandátu žádný arabský stát nevznikl. Arabové se pokoušeli historický vývoj změnit a založení Izraelského státu ignorovat. Rezoluci OSN nerespektovaly hlavně Irák, Jordánsko, Egypt, Sýrie, Libanon a Saúdská

¹⁴⁵ TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Kora, 1991, s. 101.

¹⁴⁶ Tamtéž, 102.

¹⁴⁷ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 118.

Arábie, které spustily předem avizovaný útok na Izrael, a propukla tak první arabsko- izraelská válka.¹⁴⁸

4.3 Demografická situace v Palestině po první izraelsko-arabské válce

Na území bývalého britského mandátu po první izraelsko- arabské válce došlo k výrazné proměně demografické struktury obyvatelstva. Nyní zde převládala židovská populace, neboť jedním z nejdůležitějších opatření vlády bylo zrušení všech omezení týkajících se židovského přistěhovalectví z dob anglického mandátu. Byl vyhlášen tzv. „**Zákon o návratu**“.¹⁴⁹ Ten zaručoval každému člověku s židovským původem právo se do Izraele přistěhovat a získat zde státní občanství. Ovšem po založení židovského státu sem první přistěhovalci přicházeli ještě ilegálně.¹⁵⁰

Po vydání „*Zákona o návratu*“ do Izraele přicházeli lidé přeživší holocaust, internovaní z ostrova Kypr či prchající před pogromy z arabských zemí. Snad nejznámější jsou akce „*Ezdráš*“ a „*Nehemjáš*“, při kterých bylo převezeno z Iráku okolo sto deseti tisíců Židů. Další významnou akcí byla tzv. akce „*Létající koberec*“, v jejímž rámci bylo z Jemenu letecky přepraveno okolo pětácti tisíců lidí.¹⁵¹

Do Izraele začali přicházet Židé téměř z celého světa. V prvních třech letech se jejich celkový počet pohyboval okolo sedmi set tisíc, což bylo více, než v předchozích sedmdesáti letech židovského osidlování a více než měl židovský stát obyvatel při jeho založení.¹⁵²

¹⁴⁸ První izraelsko - arabská válka měla dvě fáze, první trvala od května 1948 do června 1948. V tomto období se Izraelci museli zaměřit na zastavení arabské invaze. Válečné období bylo ukončeno příměřím, které zprostředkovalo OSN. Trvalo však pouze měsíc. Druhá fáze války trvala od 6. července 1948 do 19. července 1948. Došlo k porážce útočících arabských armád.

¹⁴⁹ Zákon o návratu byl vyhlášen dne 5. července 1950.

¹⁵⁰ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 127.

¹⁵¹ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007, s. 91.

¹⁵² KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 129.

V případě pojmu „návrat“ izraelští zákonodárci vyšli z předpokladu, že současný Izraelský stát není nic jiného, než pokračovatel biblického Izraele. Pro tyto účely byl v *Zákoně o návratu* „Žid“ vymezen jako osoba narozená matce židovského původu, či jako konvertita k judaismu, který však žádná jiná náboženství nevyznává. Izraelské občanství obdržel tedy nový přistěhovalec v den příjezdu do Svaté země, jakmile získal *Certifikát nového přistěhovalce*. Po době prvních tří měsíců však přistěhovalec mohl prohlásit, že si nepřeje stát se občanem Izraelského státu.¹⁵³

Zákon o návratu byl rozšířen v roce 1970 pro osoby, které mohou získat status přistěhovalců, i na děti a vnuky Židů, včetně manželů dětí a vnuků Židů. Smyslem tohoto počínu byla taktéž snaha zabezpečit jednotu rodin smíšených manželství. Avšak na osoby, které byly Židy ale dobrovolně změnilly svoje vyznání, se zákon nevztahuje. V roce 1952 byl Zákon o návratu doplněn **Zákonem o občanství**, který stanovil pravidla udělování občanství nežidovskému obyvatelstvu Izraele. **Zákon o vstupu** byl dalším doplňujícím zákonem, který řešil problematiku udělování víz, včetně omezení pobytu pro Neizraelce. Pro funkčnost **Zákona o návratu** bylo zapotřebí vypracovat definici židovství právní cestou, aby tak jasně určila kdo má právo na návrat a kdo ne. Nález definice, která by byla uspokojivá, se však ukázalo jako značně problematické. Do dnešní doby není problém uspokojivě vyřešen a vyvolává v životě Izraelců velké množství nejasností.¹⁵⁴

Další formou židovského přistěhovalectví byla *Mládežnická alija*, založená v roce 1934 *Henriet Szoldovou*, se záměrem zachránit židovské děti z nacistického Německa. Následkem holocaustu v Evropě zůstaly tisíce dětí bez rodičů. Mládežnická alija pro ně vybudovala vlastní dětské vesničky. Jedna z nejznámějších byla *Kirjat Jearím*, která se nacházela nedaleko Jeruzaléma.

¹⁵³ ČEJKA, M. *Judaismus, politika a stát Izrael*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 39.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 40.

Celkově zde svůj domov našlo okolo sto tisíců dětí či mladých lidí, kteří přežili koncentrační tábory.¹⁵⁵

S přibývajícím masovým přesídlováním Židů do Izraele nastal problém nejen s budováním nových domovů po celé zemi ale také s nezaměstnaností. První projekty, které se pokoušely vznik nezaměstnanosti odstranit; se věnovaly výstavbě silnic, bytů a zalesňování půdy.¹⁵⁶

Dalším problémem, se kterým se raná izraelská společnost potýkala, byla integrace starousedlíků s nově příchozími východními Židy. Ti pocházeli většinou ze středních vrstev a byli to nejčastěji: obchodníci, učitelé, úředníci či řemeslníci. Odpovídající pozice jejich zaměstnání byla již ve většině případů obsazena právě starousedlíky a nová místa pro ně nebyla možná obstarat tak rychle. Jelikož často vykonávali práci, která byla pod jejich úrovní nebo byli nezaměstnaní, situace vedla obvykle až k jejich vyobcování. Ve všech těchto případech se osvědčila zejména izraelská armáda, které se podařilo stmelit lid pocházející z různých končin světa v jeden národ. Jedním z významných prostředků, který přispěl k tomuto stmelení bylo organizování kurzů hebrejštiny. Následujícím významným počinem izraelské armády bylo také zrovnoprávnění ženského postavení ve společnosti.¹⁵⁷

Aby Izrael získal finanční výpomoc, byly v zahraničí za tímto účelem organizovány akce k získání peněžních darů především u Židů ze Spojených států. Rozsah půjček z Ameriky postupně narůstal. S tím souvisela skutečnost, že tyto půjčky způsobily u dlužníků stále narůstající hospodářskou a politickou závislost na americké vládě a jejím kapitálu. Proto snaha sionistických agitátorů v zahraničí (tzv. *šlichim*) vedla k přesvědčování co největšího počtu Židů k přistěhování do Izraele, přičemž se zaměřili hlavně na Židy ze střední a východní Evropy. Od Židů ze západní Evropy se očekávala především finanční výpomoc na budování nového státu. To bylo očividně jednou ze zásadních věcí, která

¹⁵⁵KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 130.

¹⁵⁶Tamtéž, s. 129.

¹⁵⁷Tamtéž, s. 131.

vedla k výměně názorů, že židovská otázka bude existovat tak dlouho, dokud Židé z celého světa nebudou soustředěni v Izraeli. Cílem Izraele je podle přesvědčení Sionistické organizace sjednotit všechny Židy ve Svaté zemi.¹⁵⁸

V roce 1939 se sloučily různé organizace ve Spojených státech, které vybíraly peněžité dary od Židů za účelem podpory osidlování Palestiny, v organizaci *United Jewish Appeal* (Spojená židovská výzva). V ostatních zemích byly vybírány finanční prostředky s výpomocí sionistické organizace *Keren Hajesod* (Základní fond), založené v roce 1920.

Židovský národní fond (*Keren Kajeme Lejisrael*) sloužil k jinému účelu. Byl založen již v roce 1901 a jeho hlavním cílem byl výkup půdy v Palestině od Arabů. Fond vlastnil v roce 1947 asi 93 600 ha půdy, což byla více než polovina půdy, která byla ve vlastnictví Židů.¹⁵⁹

Po vzniku Izraele zemědělství nebylo schopno uživit všechno obyvatelstvo, proto již od počátku osidlování Palestiny židovskými přistěhovalci šlo o to, aby se Židé věnovali produktivním činnostem v průmyslu a zemědělství. V letech 1948-1951 se izraelská ekonomika potýkala se značnou mírou inflace včetně nedostatku zboží. Proto vznikl černý trh a nastaly další potíže zejména při hospodářské integraci přistěhovaleckých mas, kvůli kterým izraelská vláda přijala následující opatření: zavedení přidělového hospodářství včetně zvýšení dovozu zboží a všeobecnou cenovou kontrolu. Tato politika zavedená ministrem Josefem Dovem však ztroskotala.¹⁶⁰

V roce 1952 zemřel Chaim Weizmann. Jeho nástupcem se stal Jicchak Ben Cvi. Následně v prosinci roku 1953 z premiérského křesla odstoupil Ben Gurion. Jako hlavní důvod svého odstoupení uvedl vyčerpanost z minulých dvaceti let politického vedení při tvorbě židovského státu. K situaci, která v této době nastala se veřejně vyjádřil v esejí s názvem „Židovské přežívání“, kde se ostře vyslovil ke

¹⁵⁸ TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Kora, 1991, s. 110.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 110.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 113.

konfliktům mezi náboženskými a nenáboženskými skupinami včetně konfrontace mezi východními a západními Židy. Další záležitost, kterou nastínil, byla zvětšující se propast mezi Židy v diaspoře a Izraelci, zejména v bohatých zemích západní Evropy či Spojených státech, kde byla sice patrná sionistická aktivita, ale prakticky sem žádní přistěhovalci nepřišli. V roce 1955 se v důsledku vládní krize Ben Gurion do politiky vrátil a stal se ministrem obrany a posléze opět premiérem.¹⁶¹

¹⁶¹ KRUPP, M. *Sionismus a stát Izrael*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 132.

5 Současné tendence sionismu

Podle A. Šloma vznik Izraele, historický důsledek sionistického hnutí jako veřejný rozměr židovského národa, je vskutku dalekosáhlou událostí ve světě židovském. Ono samotné sionistické hnutí započalo mezi Židy jako menšinový jev a do čtyřicátých let dvacátého století nemohlo být považováno za hlavní trend ve světě Židů. Buržoazní zastánci asimilace, rabíni, židovští komunisté včetně socialistických revolucionářů, považovali sionismus pouze za okrajový jev, který brzy vymizí. Z pohledu dnešní doby je situace ovšem zcela jiná. Ač Židé jsou či nejsou sionisty, žijí či nežijí v Izraeli, považují Svatou zemi za hlavní faktor své identifikace.¹⁶²

5.1 Sionismus po vyhlášení státu Izrael

Když byla v Palestině vyhlášena Balfourova deklarace a zřízen britský mandát, Sionistická organizace působila jako představitelka židovského obyvatelstva ve vztahu k mandátní správě. Její hlavní funkcí bylo radit a spolupracovat společně s mandátní správou ve všech otázkách, které se týkaly budování židovské domoviny. Sionistická organizace od doby svého založení v Basileji, kde v roce 1897 deklarovala svůj cíl: národní obrození a nezávislost Židů v zemi Izrael, působila a hlavně dodnes působí mimo Palestinu.¹⁶³

Sionistická organizace již na svém počátku hledala pomoc u velkých mocností, přičemž jim za ni slíbila svoji spolupráci a loajalitu. Až koncem první světové války se jí podařilo najít pochopení u Velké Británie. Sionistická organizace působila na Židy v tomto směru v mnoha státech světa, aby je vedla k uvědomění jejich sounáležitosti a zejména proto, aby finančně podporovali sionistickou myšlenku, tj. osidlování Palestiny židovským obyvatelstvem včetně jejich odchodu do Palestiny, neboť pouze tímto způsobem lze židovskou otázku naplnit. Ovšem sionistická

¹⁶² ŠLOMO, A. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer, 2001, s. 220.

¹⁶³ TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Kora, 1991, s. 119.

organizace oponovala názorem, že Židé se nemohou asimilovat definitivně, natož aby mohli existovat v jiném státě, neboť projevy antisemitismu jim to nedovolují. Názory na ostatní uspořádání vztahů jiných národů k Židům zásadně odmítala.¹⁶⁴

Sionistická organizace od roku 1918 hledala oporu u Velké Británie, po druhé světové válce u Spojených států. V roce 1929 dala impuls k založení rozšířené Židovské agentury, ve které se zajímal i několik významných nesionistických židovských osobností. Sionistická organizace chtěla zejména zvýšit prestiž sionistického budování židovské domoviny, včetně získání co největších finančních prostředků pro tento účel. Jelikož postoj Velké Británie byl z hlediska židovského přistěhování do Palestiny odmítavý, sionistická organizace se začala přeorientovat na Spojené státy se záměrem vytvoření samostatného židovského státu.¹⁶⁵

Po vzniku Izraele v roce 1948 bylo hlavního cíle sionistické organizace ve své podstatě dosaženo. Další otázka, která vyvstala, pojednávala o budoucí orientaci sionistického hnutí. V roce 1951 se konal první kongres po založení státu Izrael v Jeruzalémě. Nové cíle sionismu v něm byly vytýčeny takto: posílení státu Izrael včetně shromáždění Židů z vyhnanství a zajištění jednoty židovského lidu, přičemž situace byla následující. Po vzniku Izraele do země přicházeli hlavně Židé pocházející z východní a střední Evropy, z arabských zemí a Íránu. Židé ze Sovětského svazu, kterým se podařilo získat povolení k vystěhování, odešli především do Ameriky a pouze malé procento odešlo do Izraele. Počet přistěhovalců ze západní Evropy a Spojených států byl také minimální.¹⁶⁶

Izraelský parlament (Kneset) přijal v roce 1952 zákon zaručující Světové sionistické organizaci zvláštní právní statut. Židovská agentura a Sionistická organizace byly uznány parlamentem jako autoritativní zastupitelství, pokračující ve svém působení ve Svaté zemi za účelem

¹⁶⁴ TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Kora, 1991, s. 119.

¹⁶⁵ Tamtéž s. 120.

¹⁶⁶ TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Kora, 1991, s. 120.

osidlování a výstavby země, pojmутí přistěhovalců včetně koordinace organizací, které jsou v tomto poli působnosti činné. Zákon de facto práva Izraele omezoval ve prospěch těchto dvou organizací, které také působily v zahraničí a zpravidla byly řízeny zahraničními faktory. Pokrokové hnutí Izraele mělo námitky, neboť podle jejich názoru zákon dává jednostrannou přednost vlivům ze strany židovských zámožných vrstev zejména ze Spojených států.¹⁶⁷

Od zákona z roku 1952 bylo očekáváno, že Židé budou pomáhat při budování státu Izrael a Sionistická organizace bude usilovat o jednotu skupin židovstva ve světě, protože pouze tímto způsobem bude tohoto účelu dosaženo. Ovšem sami sionisté přiznali, že tohoto náročného cíle nebylo dosaženo, neboť Sionistická organizace nedosáhla dostatečně vysokých finančních prostředků. V následujícím desetiletí sionistické hnutí ztratilo mnoho ze svého vlivu a prestiže a nebylo dále schopné stát se onou důležitou silou, která by mohla sjednotit všechny židovské pospolitosti kolem Izraelského státu.¹⁶⁸

5.2 Sionistické organizace

Autor A. Lilienthal uvádí, že politika sionismu je po založení Státu Izrael typická pro svůj svérázný pluralismus. Doplnuje několik ideologických a politicko-kulturních přístupů, mezi které patří: klerikální romantický sionismus, který má umírněné představy o osidlování, dále ultrapravicový šovinistický radikalismus a liberálně buržoazní proud, který v praxi příliš neuznává náboženskou argumentaci ani podstatný, ryze sekularistický proud sociálních reformistů, hlásících se například k Socialistické internacionále.¹⁶⁹

Uvnitř Izraele a i mimo něj se nachází pestré spektrum organizací a politických stran. V jedné linii se tak mohou objevovat organizace Blok věrných (Guš emuním), což je organizace především s fašistickými rysy

¹⁶⁷ TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Kora, 1991, 121.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 121.

¹⁶⁹ LILIENTHAL, Alfred. *Sionismus* [online]. 1985. Washington : [s.n.], 1985 [cit. 2011-03-24]. předmluva, s. . Dostupné z WWW: <<http://28magazine.com/library/knihy/4-jd/sionismus.pdf>>.

a navazuje na tradici teroristických skupin Irgun a Abrahama Sterna z období první izraelsko - arabské války; dále americká Liga na ochranu Židů; náboženská strana Herut a nesmíme opomenout ani tzv. „sionistické socialisty“, jakožto Izraelskou stranu práce (Maarach), či Sjednocenou dělnickou stranu (M APAM).

Všechny sionistické organizace a strany světského či náboženského charakteru se sdružují ve **Světové sionistické organizaci (WZO)**, stejně tak jako v **Židovské agentuře pro Izrael**. Tyto zaštiťující orgány mají své zastoupení ve více než ve čtyřiceti zemích světa a symbolizují klíčové centrum mezinárodního sionismu.¹⁷⁰

V čele *Židovské agentury* je řídící rada, jsou v ní zastoupeny rovnoměrně *Světová sionistická organizace* a dále organizace, které shromažďují materiální a finanční podpory pro Izrael v různorodých zemích světa. Tzv. „*nesionistické*“ židovské buržoazně nacionalistické organizace se sdružují ve Světovém sionistickém kongresu a své pobočky mají zhruba v šedesáti pěti zemích. Kongres je považován za nejvyšší světovou sionistickou organizaci, jež řídí obecnou strategii hnutí včetně propagandistické kampaně.

Mezi vůdci Světové sionistické organizace a vládnoucími kruhy Izraele na jedné straně a vedením Světového sionistického kongresu na straně druhé v posledních letech vznikají rozpory jak v taktických, tak některých politických otázkách. Je důležité brát na zřetel, že mezi sionistickými stranami a činiteli jsou to spory spíše teoretického charakteru, které se týkají pojetí dalšího vývoje sionismu včetně perspektivy Izraele.¹⁷¹

¹⁷⁰ LILIENTHAL, Alfred . *Sionismus* [online]. 1985. Washington : [s.n.], 1985 [cit. 2011-03-24]. předmluva, s. . Dostupné z WWW: <<http://28magazine.com/library/knihy/4-jd/sionismus.pdf>>.

¹⁷¹ LILIENTHAL, Alfred . *Sionismus* [online]. 1985. Washington : [s.n.], 1985 [cit. 2011-03-24]. předmluva, s. . Dostupné z WWW: <<http://28magazine.com/library/knihy/4-jd/sionismus.pdf>>.

Závěr

Cílem práce je charakterizovat sionismus a jeho důsledky. Sionistické hnutí je sledováno od formování jeho ideových východisek až po vznik státu Izrael. Rovněž je zohledněna situace současných sionistických tendencí.

Bakalářská práce je systematicky členěna do pěti kapitol. První kapitola obsahuje vývoj sionismu od jeho počátků, včetně objasnění nejdůležitějších pojmů se sionismem spjatých.

V prvotní fázi se jednalo pouze o světskou touhu Židů po návratu do země zaslíbené, odkud byli vyhnáni už v šestém století před Kristem Babylóňany. Pozornost je věnována také nejvýznamnějším osobnostem sionistického hnutí devatenáctého století, neboť idejí o jednotném židovském státě bylo v tomto období vícero a sionismus coby ideologie má právě v této fázi své kořeny.

Druhá kapitola je zaměřena na osobnost zakladatele politického sionismu Theodora Herzla a pokračuje jeho klíčovými myšlenkami, které sionistické hnutí formovaly.

Herzl za svého života nebyl příliš úspěšný, ale nakonec se mu podařilo vytvořit hnutí, které myšlenku sionismu dokázalo naplnit. Byl pořadatelem sionistického kongresu, na kterém byla založena světová sionistická organizace (WZO) a začaly se konat sionistické kongresy. Sionismus tak dostal podnět ke svému rozšíření zejména v oblastech východní Evropy.

Třetí kapitola se věnuje sionistickým kongresům a jejich podobě. Dále pokračuje následujícími fázemi ve vývoji sionistického hnutí v období první a druhé světové války včetně období mezi nimi.

V průběhu první světové války byla nejdůležitějším mezníkem ve vývoji sionistického hnutí Balfourova deklarace, vydaná anglickou vládou v roce 1917. Vyjadřovala podporu zřízení židovské národní domoviny v Palestině. V období druhé světové války se ale britská politika soustředila spíše na zájmy Arabů a v roce 1939 vydala Bílou listinu, která potvrzovala vznik pouze Arabského státu a radikálně omezovala

židovské přistěhovalectví. Přesto, že byla ustanovena Bílá listina, probíhalo v tomto období nepovolené přistěhovalectví dalších židovských emigrantů do Palestiny.

Čtvrtá kapitola zmiňuje období po druhé světové válce, vznik Izraele a demografickou situaci po roce 1948 na území bývalého britského mandátu.

Nejdůležitější událostí, která formovala sionistické hnutí, bylo vyhlášení státu Izrael dne 25. května 1948. Nyní zde převládala židovská populace, neboť jedním z nejdůležitějších opatření vlády bylo zrušení všech omezení, která se týkala židovského přistěhovalectví z dob britského mandátu. V roce 1950 byl vyhlášen tzv. Zákon o návratu, který zaručoval každému člověku s židovskými kořeny se do Izraele přistěhovat a získat zde státní občanství.

Pátá kapitola věnuje pozornost sionistickým tendencím po vzniku židovského státu a rovněž se zabývá problematikou sionistických organizací a jejich úlohou v dnešní době.

Prameny a literatura

Čejka, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2. vyd. Brno: Společnost pro odbornou literaturu Barrister & Principal, 2007. 321 s. ISBN 978-80-87029-16-9.

Čejka, M. *Judaismus, politika a stát Izrael*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 242 s.
ISBN 978-80-87029-39-8.

Gilbert, M. *Izrael: Dějiny*. 1 vyd. Praha: BB Art, 2002. 668 s.
ISBN 80-7257-740-9.

Herzl, T. *Židovský stát*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. 140 s.
ISBN 978-80-200-1712-3.

Krupp, M. *Osmnáct století Izraele*. 1. vyd. Praha: P3K, 2010. 144 s.
ISBN 978- 80- 87186- 05-3.

Krupp, M. *Sionismus a stát Izrael*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1998. 242 s.
ISBN 80-7021-265-9.

Sachar, Howard. M. *Dějiny státu Izrael*. 1 vyd. Praha: Regia, 1998. 767 s.
ISBN 80-902484-4-6.

Šlomo, A. *Zrození moderního sionismu*. 1. vyd. Praha: Sefer, 2001. 252 s.
ISBN 80-85924-28-5.

Terner, E. *Dějiny státu Izrael*. 1. vyd. Praha: Kora, 1991. 267 s.
ISBN 80-901092-0-9.

Ternon, Y. *Genocidy XX. století*. 1. vyd. Praha: Themis, 1997. 358 s.
ISBN 80-85821-45-1.

Elektronické zdroje:

Www.holocaust.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <www.holocaust.cz>.

Www.izrael.com [online]. 2011 [cit. 2011-02-10]. Dostupné z WWW: <www.izrael.com>.

LILIENTHAL, Alfred . *Sionismus* [online]. 1985. Washington : [s.n.], 1985 [cit. 2011-03-24]. předmluva, s. . Dostupné z WWW: <<http://28magazine.com/library/knihy/4-jd/sionismus.pdf>>.

PAVLÁT, Leo. Počátky sionismu, 2007. [online]. Citováno 5. 1. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/salom/_zprava/369001>

PAVLÁT, Leo. Theodor Herzl: hlavní osobnost sionistického hnutí, 2007. [online] Citováno 5. 2. 2011. Dostupné z : WWW: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/salom/_zprava/372341>

První sionistický kongres : Následující roky. *Www.wikipedia.org* [online]. 2011, 1, [cit. 2011-03-05]. Dostupný z WWW: <www.wikipedia.org>.

Sionismus se narodil před 150 lety. *Http://tn.nova.cz* [online]. 2.5. 2010, 1, [cit. 2011-01-30]. Dostupný z WWW: <<http://tn.nova.cz>>.

TERNER, Erich. *Www.izrael.com* [online]. 1991 [cit. 2011-03-02]. Sionismus. Dostupné z WWW: <www.izrael.com>.

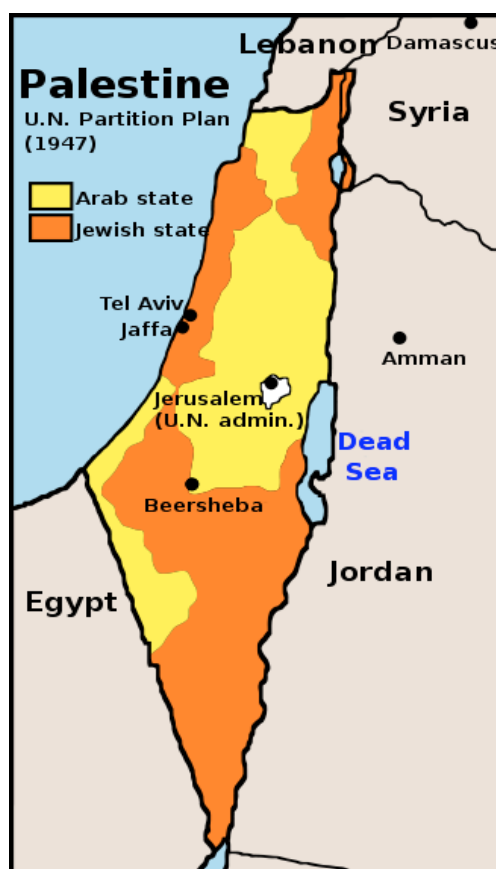
Přílohy:

Theodor Herzl

1)

Plán rozdělení Palestiny podle návrhu UNSCOP (1947)

2)

¹ Zdroj: Dostupný z WWW: <http://littleguyintheeye.files.wordpress.com/2009/10/theodore-herzl.jpg>

² Zdroj: Dostupný z

WWW: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/ba/UN_Partition_Plan_For_Palestine_1947-cs.png/327px-UN_Partition_Plan_For_Palestine_1947-cs.png>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Simona Kvíčalová
Katedra:	Společenských věd, PdF UP Olomouc
Vedoucí práce:	Mgr. David Hampl, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Sionismus a jeho důsledky
Název v angličtině:	Zionism and its consequences
Anotace práce:	Práce se zabývá analýzou vývoje sionistického hnutí a jeho důsledky. Dále je rozdělena do pěti kapitol. Začíná od formování ideových východisek sionismu až po vznik státu Izraele. Pozornost bude věnována také sionistickým tendencím po roce 1948.
Klíčová slova:	Diaspora, židovský stát, projekt, Balfourova deklarace, britský mandát, Bílá listina, Světová sionistická organizace.
Anotace v angličtině:	The thesis deals with the development of the Zionist movement and its consequences. The thesis is further divided into five chapters. It begins with the Zionism concept formation up to the establishment of Israel as a formal state in 1948. The next part of the project focuses on Zionism tendencies after 1948.
Klíčová slova v angličtině:	The Diaspora, Jewish state, project, Balfour declaration, British mandate, White paper, World Zionist Organization (WZO).
Přílohy vázané v práci:	Theodor Herzl, Plán rozdělení Palestiny podle plánu UNSCOP.
Rozsah práce:	56 stran
Jazyk práce:	Český jazyk